

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ

СПЕЦВИПУСК № 3, 2020

Громадське обговорення мовно-літературної галузі
в проєкті Державного стандарту базової середньої освіти

Чи залишаться українська та зарубіжна літератури
в НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ?

Зарубіжна література в школах України

№ 3, БЕРЕЗЕНЬ 2020

Свідоцтво про ДР Серія KB № 16666-5238 ПР

ЗАСНОВНИКИ:
**Прикарпатський національний
університет ім. Василя Стефаника
та ТОВ «Антросвіт»**

Головний редактор
Дмитро Лебедь

Відповідальний секретар
Валентина Рогозинська

РЕДАКЦІЙНА РАДА:
Н.М. Бібік, д. пед. н.
Г.В. Бітківська, к. пед. н.
А.І. Богосвятська, к. філол. н.
О.І. Бульвінська, к. пед. н.
Є.М. Васильєв, к. філол. н.
М.С. Вашуленко, д. пед. н.
В.В. Гладишев, д. пед. н.
Р.Б. Голод, д. філол. н.
А.І. Гурдуз, к. філол. н.
С.О. Жила, д. пед. н.
З.В. Кирилюк, д. філол. н.
Ю.І. Ковбасенко, к. філол. н.
І.В. Козлик, д. філол. н.
М.Г. Кудрявцев, д. філол. н.
А.М. Мартинець, к. пед. н.
Т.П. Матюшкіна, к. пед. н.
В.М. Назарець, к. філол. н.
Д.С. Наливайко, д. філол. н.
О.М. Ніколенко, д. філол. н.
Р.Р. Петронговський, к. пед. н.
А.Л. Ситченко, д. пед. н.
О.В. Слоньовська, к. філол. н.
К. В. Таранік-Ткачук, к. пед. н.
С.І. Хороб, д. філол. н.
Р.Ш. Чілачава, д. філол. н.
Л.М. Шкаруба, к. філол. н.
Л. П. Юлдашева, к. філол. н.

Методисти:
К.Н. Баліна, Н.І. Белей,
О.П. Борківська, О.О. Гузь, Л.С. Зіневич,
І.О. Ткач, І.А. Хроменко, І.Г. Ціко

Літературний редактор
Ірина Мокреєва

Веб-сайт: **ZL.KIEV.UA**

050-93-717-78

E-mail: **antrosvit@ukr.net**

Індекс видання 90230

ЗМІСТ

Громадське обговорення проєкту Державного стандарту базової середньої освіти

Ольга Гузь. Шосте відкрите звернення педагогічної громадськості щодо проєкту Державного стандарту базової середньої освіти (2020).	4
Ігор Ненько. Інтеграція як поглинання літератури мовою.	5
Ольга Ніколенко, Олена Ісаєва, Жанна Клименко. Пропозиції щодо вдосконалення мовно-літературної галузі.	6
Олена Ревнивцева. Беззаконня? Про те, хто і як готував проєкт мовно-літературної галузі в новому Державному стандарті базової середньої освіти.	12
Жанна Клименко. Чому в проєкті Державного стандарту базової середньої освіти зникла літературна освіта?	18
Наталія Немировська, Світлана Кострець, Марина Вітко, Ольга Чоловська. Письменникам і перекладачам від учителів України. <i>Відкритий лист.</i>	19
Михайло Наєнко. Новий лжестандарт середньої освіти, або плюс дебілізація всієї країни.	21
Валентина Гаркавець. Чому я не хочу інтегрованого курсу «Словесність» в українській школі?	23
Пропозиції учителів закладів загальної середньої освіти м. Кам'янця-Подільського та викладачів Кам'янця-Подільського національного університету імені Івана Огієнка щодо проєкту Державного стандарту базової середньої освіти (2020).	24
Ольга Орлова. Ласкаво просимо до світу антиутопії! Про проєкт нового Державного стандарту базової середньої освіти.	25
Олена Семенюк. Зупинімо знищення літературної освіти!	26
Вікторія Туряниця. Захисти художню літературу для дітей України!	27
Людмила Юлдашева, Світлана Тихоненко. Міжнародним партнерам України в галузі реформи середньої освіти. Звернення педагогів і науковців України щодо проєкту Державного стандарту базової середньої освіти (2020).	28
Людмила Юлдашева. Когнітивний аналіз проєкту Державного стандарту базової середньої освіти (мовно-літературна галузь).	30
Вікторія Макаренко. Давайте залишимо дітям найкращі книжки України та світу!	36
Звернення громадських організацій.	37
О.К.Бицько. Що робити, або роздуми й почуття щодо проєкту Державного стандарту базової середньої освіти (2020).	38
Звернення учителів закладів загальної середньої освіти міста Хмільника Вінницької області щодо проєкту Державного стандарту базової середньої освіти (2020).	39
Світлана Дячок. Крик душі вчителя з Чортківщини щодо вірусу бездуховності.	40
Ганна Токмань. Художня література – зброя в боротьбі за державний суверенітет.	40

Боритесь – поборете,

Вам борь помалает!

За вас правда, за вас слава

и воля считаси!

Громадське обговорення проєкту Державного стандарту базової середньої освіти

ШОСТЕ ВІДКРИТЕ ЗВЕРНЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ ЩОДО ПРОЄКТУ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (2020)

ВИКОНУЮЧОМУ ОБОВ'ЯЗКИ
МІНІСТРА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЮРІЮ ПОЛЮХОВИЧУ

Копії:
ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ
ВОЛОДИМИРУ ЗЕЛЕНЬСЬКОМУ,

ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРУ УКРАЇНИ
ДЕНИСУ ШМИГАЛЮ,
Комітету Верховної Ради України
з питань освіти і науки

Учителі, науковці, батьки, учні та всі небайдужі громадяни України звертають вашу увагу на НЕПРОФЕСІЙНІСТЬ і ЗЛОЧИННІСТЬ проєкту нового Державного стандарту базової середньої освіти, який РУЙНУЄ НАЙКРАЩІ ВІТЧИЗНЯНІ ТРАДИЦІЇ І ВСЮ СИСТЕМУ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ, яка є вагомим здобутком Української держави за часи Незалежності.

У проєкті Державного стандарту базової середньої освіти фактично закладено ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУР, які відіграють велику роль у формуванні світогляду, моралі, ціннісних орієнтацій юного покоління.

Відповідно нині НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА БУДУЄТЬСЯ БЕЗ КНИЖОК, БЕЗ ЧИТАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ.

Починаючи з 12 червня 2019 р., коли проєкт уперше був виставлений на громадське обговорення на сайті МОН України, широка громадськість намагалася достукатися до розробників документа і чиновників, вести конструктивний діалог із ними й долучитися до створення дійсно якісного документа задля реформування освіти.

До МОН України було направлено п'ять звернень від широкої педагогічної громадськості, сотні листів і пропозицій щодо МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ.

Проте фактично всі пропозиції й зауваження громадськості були ВІДКИНУТІ, ЗНЕХТУВАНІ невеличкою групою людей, які створювали проєкт Державного стандарту базової середньої освіти не за СОВІСТЬ, а за ГРАНТОВІ КОШТИ й керувалися виключно ОСОБИСТИМИ ІНТЕРЕСАМИ, а не інтересами Української держави та освіти.

Тепер, коли оновлений проєкт знову виставлений на громадське обговорення (4 березня 2020 р. – день, коли Верховною Радою були припинені повноваження Міністра освіти і науки України Ганни Новосад), широка педагогічна громадськість заявляє про КАТЕГОРИЧНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ ЗАПРОПОНО-

ВАНОГО ПРОЄКТУ В ЦІЛОМУ, Й МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ ЗОКРЕМА.

Вважаємо, що цей проєкт Державного стандарту базової середньої освіти, зокрема мовно-літературну галузь, НЕ МОЖНА ВИПРАВИТИ І НЕ МОЖНА ЗАТВЕРДЖУВАТИ з таких причин.

Мовно-літературна галузь спрямована винятково на вивчення мов. Літературний компонент у ній становить не більше 10 %, що значно збіднить духовний простір учнів і призведе до примітивізації середньої освіти, а відтак – і примітивного виховання особистості.

У розділі «Знання» мовно-літературної галузі ВІДСУТНІЙ такий важливий компонент, як ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА (УКРАЇНСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА). Відповідно розробники проєкту Державного стандарту фактично ВИКИНУЛИ УКРАЇНСЬКУ ТА ЗАРУБІЖНУ ЛІТЕРАТУРУ із системи середньої освіти.

У пропонованому проєкті Державного стандарту базової літературної освіти відбулася підміна понять. Поняття «українська література» і «зарубіжна література» замінені на «оригінальна і перекладна література», що мають зовсім інші значення, а відповідно ВИКЛЮЧАЮТЬ УКРАЇНСЬКУ ТА ЗАРУБІЖНУ ЛІТЕРАТУРУ із системи середньої освіти.

У проєкті Державного стандарту базової середньої освіти ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ВІДВЕДЕНА ЛИШЕ ІЛЮСТРАТИВНА РОЛЬ ДО ВИВЧЕННЯ МОВИ, що свідчить про псевдонауковість підходу розробників. Замість формування відкритого простору читання художньої літератури, атмосфери творчого діалогу з класичною й сучасною художньою літературою, вони відвели їй суто прагматичну, утилітарну роль, вважаючи, що вчити мову краще на будь-яких інших текстах чи медіатекстах, але тільки не на творах художньої літератури. Це хибний шлях і для освіти, і для України, адже держава, в якій не читають книжки, приречена на занепад.

Головний напрям проєкту Державного стандарту базової середньої освіти – це ІНТЕГРАЦІЯ ПРЕДМЕТІВ (не тільки інтеграція літератур, а й інтеграція літератур і мов або інтеграція будь-яких інших предметів). Однак в Україні фактично НЕ БУЛО ШИРОКОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ щодо інтегрованого навчання в середній освіті, не вироблені методики й технології інтегрованого навчання, відповідно результати інтеграції в галузі середньої освіти є сумнівними. Фактично таких підтверджених результатів немає! Тому перш ніж запроваджувати інтеграцію в галузі середньої освіти на всіх рівнях, потрібно передбачити перехідний період і запровадити пілотні проєкти, експерименти з інтеграції в різних галузях, а також забезпечити вільний вибір учителів і шкіл – вибирати інтегровані чи неінтегровані курси.

Проект Державного стандарту базової середньої освіти у ключових моментах, аспектах і фрагментах тотожний Державному стандарту початкової освіти (2018), що фактично заперечує поступальний розвиток вітчизняної освіти й нівелює сам процес реформ. Чим мають відрізнятись учні середньої школи від початкової школи? На це питання пропонується проект Державного стандарту базової середньої освіти не дає відповіді.

Процедура створення проекту Державного стандарту базової середньої освіти була НЕДЕМОКРАТИЧНОЮ, ЗАКРИТОЮ ДЛЯ ГРОМАДСЬКОСТІ. До неї не були долучені визнані фахівці в галузі мовознавства, літературознавства, шкільної методики викладання мов і літератур. Тому пропонується проект є РЕЗУЛЬТАТОМ КУЛТУАРНИХ ДОМОВЛЕНОСТЕЙ, а не широкого й відкритого демократичного обговорення.

ВИМАГАЄМО:

НЕ ЗАТВЕРДЖУВАТИ запропонований на сайті МОН проект Державного стандарту базової середньої освіти, зокрема мовно-літературну галузь, яка створена непрофесійно і недемократично.

СТВОРИТИ НОВУ ГРУПУ РОЗРОБНИКІВ мовно-літературної галузі з відомих фахівців та за участі представників педагогічної громадськості.

РОЗРОБИТИ новий проект Державного стандарту базової середньої освіти, який буде спрямований на збереження і розвиток кращих вітчизняних традицій та реформування середньої освіти на засадах європейської демократії та поваги до думки вчителів, науковців, батьків, учнів.

НЕ МОЖНА СПАЛЮВАТИ КНИЖКИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ! ЗБЕРЕЖЕМО УКРАЇНСЬКУ ТА ЗАРУБІЖНУ ЛІТЕРАТУРУ ДЛЯ НАШИХ ДІТЕЙ!

Відповідальна особа від широкої громадськості – **Ольга Олександрівна Гузь**, учитель-методист зарубіжної літератури, учитель вищої категорії НВК № 26 м. Кропивницького, відмінник освіти України, лауреат Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2004» в номінації «зарубіжна література».

6 березня 2020 р.

Підписи:

Понад 1200 підписів

Інтеграція як поглинання літератури мовою

Червень 2020: похорони вітчизняної літературної освіти. Ознайомився з фейсбушними матеріалами щодо реформування української літературної освіти. Реально круто! У порядок вивчення літератури – рідної та зарубіжної – і раніше вносили зміни: її деідеологізували, інтегрували, скорочували години тощо. Але всі ці зміни не зачіпали засад літературної освіти: вона залишалася традиційною, класичною, тобто література розглядалася як вид мистецтва.

До того ж усі вищезазначені зміни здійснювалися під знаком поліпшення, оптимізації, розвитку літературної освіти. Нинішні спрямовані на її знищення! І справа тут не в інтеграції з мовою або в інтеграції двох курсів літератури. Така інтеграція лише звужує поле літературної освіти, але не знищує її.

У проекті Державного стандарту базової середньої освіти йдеться про новий для нашої школи різновид інтеграції – інтеграцію-поглинання літератури мовою.

Саме на це націлені зміни в мовно-літературній галузі.

Жоден із трьох варіантів вивчення літератури не передбачає цього курсу як самодостатнього, самостійного. Література в кожному варіанті – лише матеріал для мовленнєвих вправ.

Таке вивчення літератури позбавляє її статусу предмета естетичного циклу. А це спонукає розглядати художній твір спрощено, як майстерно розказану життєву історію. Наукова, літературознавча складова уроку втрачають свою актуальність. Те саме стосується роботи з естетичного виховання, формування читача.

Як виглядає урок літератури у складі мови на практиці?

У пошуках відповіді на це питання я натрапив на статтю американського вчителя Вільяма Дж. Брозго, опубліковану в журналі «Перемена» (т. 5, № 2, 2004).

Як відомо, у школах США література – це складова уроку мови. Так от, автор ділиться досвідом вивчення «Гамлета» на такому уроці. Але те, про що йдеться в статті, вивчення трагедії можна назвати лише умовно. Адже вчитель відпрацьовує мовленнєву тему, а літературний матеріал використовує як допоміжний.

До того ж цей матеріал стосується літератури лише номінально. Ось питання для обговорення. Їх три, за кількістю уроків: «Що б ви зробили, якби хтось, кого ви любите, був поранений душевно або фізично, і ви знаєте, хто це зробив?»;

«Бути чи не бути – це не просто думка, яка не дає спокою безумцю, це питання, яке кожен із нас ставить собі щодня»;

«Уявіть, що Гамлет не вбив Полонія. Зміг би він таким чином уникнути життєвої трагедії?». Не важко помітити, що всі ці питання звернені безпосередньо до учнів, до їх власного життєвого досвіду.

Це, звісно, посилює можливість широкого залучення їх до обговорення. Адже в ньому можуть брати й ті школярі, які не читали твору. Однак орієнтація лише на власний досвід учня, до того ж мізерний, без осмислення художнього твору як явища культури звужує, а то й перекреслює пізнавальні та виховні можливості уроку літератури. Про це свідчать учнівські відповіді. Вони приземлені й схожі на обговорення не художнього тексту, а якоїсь кримінальної історії: одні б прагнули помсти, другі шукали б захисту у влади, треті виступили б посередниками між жертвою і кривдником...

Вивчення художньої літератури із вузькопрагматичною, утилітарною метою – шлях до знищення літературної освіти.

Будь моя воля, я б присвоїв звання Героя України всім учителям зарубіжної літератури. Підстава – дерусифікація такого важливого сегмента естетичного виховання, як література. Це завдяки їм, учителям зарубіжки, їхнім безкорисливим зусиллям вдалося швидко й безболісно для бюджету запровадити новий курс у шкільну практику. Україна масово прилучилася до шедеврів світового, а не регіонального, письменства. Хтось сказав ентузіастам СПАСИБІ? Не чув... Навпаки. МОН постійно шантажує зарубіжників то скороченням годин, то інтеграцією, а тепер чиновники додумалися до поглинання літератури. Бо десь у когось так роблять. А вітчизняні традиції?!.. Тільки боротьба веде до перемоги. Вірю – ви незламні!

Ігор Ненько, журналіст (Київ)

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ

Підготували д. філол. н., проф. Ольга Ніколенко, д. пед. н., проф. Олена Ісаєва, д. пед. н., проф. Жанна Клименко

1. Доопрацювати мовно-літературну галузь, залучивши до вдосконалення проєкту представників академічної та педагогічної спільноти – фахівців з Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка Національної академії наук України, вчителів, науковців, представників громадських (професійних) організацій.

2. Забезпечити в Державному стандарті базової середньої освіти право вибору вчителів і шкіл на вивчення інтегрованих або неінтегрованих курсів.

3. Врівноважити мовний і літературний компоненти у межах мовно-літературної галузі, зокрема приділити належну увагу художній літературі України та світу.

4. Замінити запропоновані в проєкті терміни «оригінальна» і «перекладна» літератури відповідно на «українська» і «зарубіжна» літератури, що мають велике світоглядне значення й ґрунтовну науково-методичну базу їх викладання в школах України.

КОНКРЕТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ТЕКСТУ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ

Пункт 13 викласти в такій редакції:

Метою мовно-літературної освітньої галузі є **формування гуманістичного світогляду особистості засобами різних видів мовленнєвої діяльності та прилучення до читання художньої літератури України та світу; виховання у юного покоління національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, патріотизму, естетичних смаків; розвиток компетентних мовців й читачів, які володіють українською мовою, здатні спілкуватися мовами відповідних корінних народів і національних меншин, іноземними мовами – для духовного, культурного й національного самовираження та міжкультурного діалогу; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток творчих здібностей та формування ціннісних орієнтацій молоді в сучасному глобалізованому світі.**

Компетентнісний потенціал мовно-літературної галузі з відповідним «ядром» знань подано у додатку 1.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з мовно-літературної освітньої галузі (державна мова, **українська література, зарубіжна література**) для класів (груп) з українською мовою навчання,

подані у додатку 2, впорядковано за переліченими нижче групами, які передбачають, що:

учень/учениця:

взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію **та художню літературу** для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;

читає, творчо сприймає, розуміє, аналізує, інтерпретує, критично оцінює тексти різних видів, зокрема літературні твори України й світу, медіатексти, для збагачення власного досвіду й духовного розвитку;

вільно висловлює власні думки, почуття, ставлення, ідеї, позицію на підставі сучасних норм літературної мови, критичного мислення й ціннісного потенціалу художньої літератури України та інших країн і народів світу;

спостерігає за мовними й літературними явищами, аналізує їх, коментує і порівнює; орієнтується у провідних тенденціях української мови, мов корінних народів і національних меншин, літературних тенденціях, напрямках, течіях, явищах, жанрах минулого і сучасності.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з мовно-літературної освітньої галузі (державна мова, **українська література та зарубіжна література державною мовою**) для класів (груп) з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини (якщо мови відповідного корінного народу або національної меншини не належать до групи слов'янських мов) визначено в додатку 3.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з мовно-літературної освітньої галузі (рідна мова, **зарубіжна література рідною мовою, література відповідного корінного народу або національної меншини рідною мовою**) для класів (груп) з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини визначено в додатку 4.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта), визначені в додатках 5-6, впорядковано за переліченими нижче групами, які передбачають, що:

учень/учениця:

сприймає усну інформацію та письмові тексти іноземною мовою в умовах безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування;

взаємодіє з іншими особами усно, письмово та в режимі реального часу засобами іноземної мови; надає інформацію, висловлює думки, почуття та ставлення іноземною мовою.

Пункт 23 викласти в такій редакції:

23. На підставі базового навчального плану розробляються типові навчальні плани як компонент типової освітньої програми. Вони містять орієнтовний перелік навчальних предметів (інтегрованих **або неінтегрованих** курсів), формування змісту яких може здійснюватися шляхом упорядкування в логічній послідовності результатів навчання кількох інтегрованих освітніх галузей, однієї освітньої галузі або її окремих складників.-

Додаток 1

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
Компетентнісний потенціал мовно-літературної освітньої галузі

Ключові компетентності	Уміння та ставлення
Вільне володіння державною мовою	Уміння: - читати, сприймати, розуміти, перетворювати, аналізувати й інтерпретувати, оцінювати інформацію українською мовою, зокрема ту, що представлена у творах художньої літератури (української, зарубіжної літератур, літератур корінних народів і національних меншин України); - усно й письмово висловлювати думки, почуття, погляди; - знати й презентувати здобутки видатних українських письменників, українських перекладачів творів зарубіжної літератури, літератур корінних народів і національних меншин України та їхній внесок у становлення й розвиток української літературної мови; - використовувати вербальні та невербальні засоби в різноманітних міжособистісних, соціальних і культурних контекстах; - адаптуватися до змінних умов спілкування, розв'язувати нестандартні завдання, використовуючи потенціал української мови та відповідні комунікативні стратегії. Ставлення: - поцінювання української мови як державної – чинника національної ідентичності; - готовність спілкуватися державною мовою; - послуговування українською мовою в усіх сферах життя; - потреба в читанні художньої літератури (української, зарубіжної) українською мовою.
Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами	Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) мовою Уміння: - читати, сприймати, розуміти, перетворювати, аналізувати й інтерпретувати, оцінювати інформацію рідною мовою; - усно й письмово висловлювати думки, почуття, погляди рідною мовою; - адаптуватися до умов спілкування в багатомовному середовищі, використовуючи потенціал рідної мови та відповідні комунікативні стратегії; - знати й презентувати здобутки видатних письменників та перекладачів, які створювали й перекладали твори художньої літератури рідною мовою, їхній внесок у становлення й розвиток рідної мови. Ставлення: - поцінування рідної мови – чинника етнокультурної ідентичності; - готовність спілкуватися рідною мовою; - потреба в читанні художньої літератури (рідної, української, зарубіжної) рідною мовою.
	Здатність спілкуватися іноземними мовами Уміння: - використовувати власний мовленнєвий досвід для опанування іноземних мов; - усвідомлення ролі/значень мовних явищ та системи понять, за допомогою яких сприймається дійсність; - формування вміння використовувати в разі потреби різноманітні стратегії для задоволення власних іншомовних комунікативних намірів; - розуміння важливості оволодіння іноземною мовою для міжкультурного спілкування; Ставлення: - розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземних мов; - готовність до міжкультурного діалогу; - визначати внесок видатних митців слова у розвиток літературної мови країни/народу, яка вивчається як іноземна; - відкритість до вивчення іноземної мови, толерантність до народу, носія цієї мови, до його культури, звичаїв і способу життя; - використання іноземних мов для збагачення читацького досвіду, розширення кола читання художньої літератури різних країн і народів світу; - дотримання культури спілкування, прийнятої в сучасному суспільстві; - готовність спілкуватися іноземною/іноземними мовою/мовами.

Математична компетентність	Уміння: - установлювати причиново-наслідкові зв'язки, виокремлювати головну та другорядну інформацію; - формулювати визначення, логічно обґрунтовувати висловлену думку; - перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема) для вирішення комунікативних завдань; - <i>аналізувати літературний твір (української літератури, зарубіжної літератури, літератур корінних народів і національних меншин України), виокремлювати його компоненти, встановлювати взаємозв'язки між ними у межах художнього цілого.</i> Ставлення: - готовність до пошуку різноманітних способів вирішення комунікативних проблем, пошанування істини; - <i>сприймати літературний твір як структуру, підпорядковану певній організації та відкрити для читачьких інтерпретацій у часі й просторі.</i>
Компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій	Уміння: - висловлювати гіпотези, описувати процеси власної діяльності, використовуючи широкий діапазон мовних і мовленнєвих засобів, іноземною мовою зокрема; - спостерігати, аналізувати, <i>здійснювати мовні експерименти;</i> - <i>використовувати сучасні технології для розширення кола читання художньої літератури (української літератури, зарубіжної літератури, літератур корінних народів і національних меншин України);</i> - <i>використовувати ціннісний потенціал художньої літератури для вирішення екологічних проблем, збереження природного й соціокультурного середовища.</i> Ставлення: - прагнення поглиблювати уявлення про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного поступу; - <i>спиратися на культурні здобутки, зокрема мови й літератури, в процесі інтеграції до сучасного світу та прокладання особистої життєвої траєкторії.</i>
Інноваційність	Уміння: - презентувати власні ідеї, бачення, можливості зрозуміло, грамотно, креативно, використовуючи доцільні виражальні засоби й дотримуючись етики; - мобілізувати ресурси (нематеріальні та цифрові, зокрема) через комунікацію для здійснення інноваційної діяльності; - ефективно використовувати різні комунікативні стратегії для розв'язання життєво важливих проблем, зокрема в ситуаціях неоднозначності та непевності; - <i>у процесі прийняття відповідальних рішень спиратися на морально-етичний та естетичний досвід, який містить художня література різних часів і народів.</i> Ставлення: - відкритість до інновацій, готовність продукувати нові ідеї, спонукати до цього інших; - <i>нести морально-етичну відповідальність за власні вчинки;</i> - <i>усвідомлення необхідності поєднання інноваційного поступу особистості/суспільства із морально-етичними нормами, стратегіями толерантної комунікації та міжкультурної взаємодії.</i>
Екологічна компетентність	Уміння: - критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі та прогнозувати її наслідки, зокрема відображені в різних текстах/медіатекстах, літературних творах; - використовувати комунікативні стратегії для реалізації екологічних проектів, формування екологічної культури та забезпечення сталого розвитку суспільства. Ставлення: - готовність зберігати й відновлювати природні ресурси для сьогодення та майбутніх поколінь; - <i>розвиток читацького інтересу до здобутків письменників, які зробили значний внесок у збереження природного середовища та виявлення екологічних проблем.</i>
Інформаційно-комунікаційна компетентність	Уміння: - використовувати різні види сприйняття текстів/медіатекстів, художньої літератури для пізнання та естетичного задоволення; - діяти за алгоритмом при складанні плану для вирішення комунікативних завдань; - грамотно і безпечно комунікувати в інформаційному просторі; - розпізнавати маніпулятивні технології та протистояти їм; - <i>застосовувати сучасні цифрові технології для збагачення читацького досвіду та розширення кола читання художньої літератури (української літератури, зарубіжної літератури, літератур корінних народів і національних меншин України).</i>

	Ставлення: - задоволення пізнавального інтересу в інформаційному середовищі; - прагнення етично взаємодіяти у віртуальному просторі; готовність дотримуватись авторських прав та мережевого етикету; - <i>прагнення особистого розвитку як компетентного мовця і читача з допомогою цифрових технологій.</i>
Навчання впродовж життя	Уміння: - визначати власні комунікативні потреби, цілі та способи їх досягнення; - використовувати ефективні навчальні стратегії для вивчення державної/рідної/іноземної мов, знаючи про власний стиль навчання; - застосовувати комунікативні стратегії відповідно до мети й ситуації спілкування; - постійно поповнювати власний словниковий запас; - <i>регулярно читати твори художньої літератури (української літератури, зарубіжної літератури, літератури корінних народів і національних меншин України), розрізняти їх за рівнем художньої вартості, визначати їх емоційно-ціннісний потенціал та естетичну довершеність;</i> - <i>орієнтуватися у світі класичної (від давнини до сьогодення) та сучасної літератури;</i> - <i>користуватися різними видами бібліотек та орієнтуватися у бібліотечних ресурсах;</i> - здійснювати самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію. Ставлення: - прагнення удосконалювати власне мовлення впродовж життя, розвивати мовну інтуїцію; - руйнування власних мовних бар'єрів; - розуміння ролі читання, зокрема художніх творів, для гармонійного розвитку й самовдосконалення; - <i>прагнення до збагачення читацького й мовленнєвого досвіду за рахунок долучення (засобами державної, рідної (у разі відмінності від державної), іноземних мов) до літературних здобутків різних країн і народів.</i>
Громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей	Громадянські компетентності Уміння: - використовувати комунікативні навички та багатомовність для ведення міжкультурного діалогу; - аргументовано і грамотно висловлювати власну громадянську позицію; - висловлюватися, не дискримінуючи інших; - критично оцінювати інформацію з різних джерел, популяризувати європейські цінності, спираючись на міжнародний досвід; - <i>виявляти у творах художньої літератури громадянські ідеї, теми, мотиви, образи, актуальні для України, а також для різних країн і народів.</i> Ставлення: - <i>любов до своєї Батьківщини, шанобливе ставлення до її історії, культури, державних символів;</i> - <i>повага і толерантне ставлення до різних народів і культур;</i> - відкритість до культурної інакшості шляхом вивчення мови/мов та здійснення міжкультурної комунікації; - повага до закону та правових норм, зокрема до норм українського мовного законодавства; - утвердження права на власну думку. Соціальні компетентності Уміння: - використовувати ефективні комунікативні стратегії для співпраці в групі; - <i>виявляти у творах художньої літератури (української літератури, зарубіжної літератури, літературі корінних народів і національних меншин України) соціально значущий зміст, застереження й прогнозування суспільства щодо згубних тенденцій;</i> - <i>розкривати значення вершинних літературних творів (української літератури, зарубіжної літератури, літератур національних меншин України) для поступу світової цивілізації, окремої країни, українського суспільства;</i> - враховувати вплив слова на психічне здоров'я людини, відповідально використовувати мовні виражальні засоби; - застосовувати комунікативні стратегії для протистояння деструктивним та маніпулятивним впливам, що є загрозою здоров'ю; - конструктивно спілкуватися в різних соціальних середовищах, реалізуючи принципи свободи особистості. Ставлення - готовність до налагодження контактів з іншими людьми, послуговуючись різноманітними мовними засобами; - <i>прагнення до пізнання життя суспільства, суспільного досвіду України та інших країн засобами мови й художньої літератури;</i> - <i>формування активної суспільної позиції, патріотизму, відповідальності за долю України, людей, власні вчинки.</i>

Культурна компетентність	Уміння: - використовувати мову для духовного, культурного й національного; - самовияву; - дотримуватися культури мовлення, що є виявом загальної культури людини; - читати твори художньої літератури, використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях; - <i>орієнтуватися у світі класичної й сучасної літератури різних епох, країн і народів;</i> - створювати тексти, виражаючи власні ідеї, досвід і почуття та добираючи відповідні художні засоби; - добирати <i>твори художньої літератури</i> для читання, щоб одержати насолоду і користь від прочитаного; - <i>сприймати й інтерпретувати літературні твори в контексті розвитку національної та світової культури;</i> - <i>розвивати власну читацьку культуру і творчі здібності.</i> Ставлення: - потреба читання творів художньої літератури для <i>самопізнання й пізнання світу через мистецтво слова</i>, задоволення та рефлексії над прочитаним; - відкритість до міжкультурної комунікації; - зацікавленість світовими культурними набутками; - <i>усвідомлення значення художньої літератури як важливої складової культури людства, її ролі в духовному поступі українського народу і розвитку світової цивілізації.</i>
Підприємливість та фінансова грамотність	Підприємливість Уміння: - ініціювати усну, писемну та онлайн взаємодію державною/рідною/іноземною мовами для розвитку ідеї та її втілення у дію; - презентувати власні ідеї та ініціативи зрозуміло, грамотно, використовуючи доцільні виразальні засоби; - використовувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій і рішень; - <i>спиратися на етичний потенціал художньої літератури в процесі реалізації життєвих завдань;</i> - описувати державною/рідною/іноземною мовами власні вміння та компетентності стосовно варіантів кар'єри. Ставлення: - готовність брати на себе відповідальність за себе та інших; - розуміння ролі комунікативних умінь, <i>читацького досвіду</i> для успішної самореалізації, зокрема у професійній кар'єрі. Фінансова грамотність Уміння: - пояснювати, зокрема на прикладі творів літератури, значення заощадження, інвестування, запозичення, страхування тощо; - обговорювати й планувати витрати за допомогою ефективних комунікативних стратегій; - оперувати найуживанішими фінансовими документами (складати доручення, заповнювати анкету тощо); - <i>зіставляти фінансовий зиск та морально-етичні ризики, якщо вони виникають (зокрема на прикладі творів художньої літератури).</i> Ставлення: - усвідомлення важливості володіння державною та спілкування рідною/іноземною мовами для майбутнього добробуту та фінансового успіху; - готовність обстоювати важливість ощадливості й раціонального використання коштів; - сприймання, зокрема на прикладі творів художньої літератури, матеріального ресурсу <i>(в поєднанні з морально-етичними нормами)</i> як одного із засобів досягнення добробуту.
Знання (державна мова, рідна мова (у разі відмінності від державної), <i>українська література, зарубіжна література, література відповідного корінного народу або національної меншини</i>)); Інформація. Джерело інформації. Інформація текстова, графічна, числова тощо. Достовірність, новизна, актуальність і несуперечливість інформації. Надійність і ненадійність джерел інформації. Критерії добору і способи пошуку інформації. Явна і прихована інформація. Факти і судження. Маніпуляція і пропаганда. Комунікація. Комунікативна взаємодія. Ситуація спілкування. Адресат, адресант. Форма і зміст повідомлення. Мета і позиція мовця. Комунікативні наміри співрозмовників. Важливі та другорядні деталі повідом-	

лення. Прихований зміст повідомлення. Вербальні і невербальні засоби. Типові стратегії мовленнєвої взаємодії. Аргументація. Інтонаційні засоби. Емоційний стан співрозмовників. Формули мовленнєвого етикету. Жанрові форми мовлення. Різноманітні стратегії продукування ідей. Принципи етики спілкування, норми літературної вимови. Соціокультурні норми. Протидія пропаганді та маніпуляції. Суспільно-культурний контекст. Цифрове середовище. Безпечна поведінка в цифровому просторі. Онлайнova взаємодія. Форми презентації. Академічна доброчесність.

Текст/ медіатекст. Текст. Різновиди текстів: одиничні і множинні; цілісні, перервані і змішані; опис, розповідь, роздум. Стилi й жанри. Структура тексту. Фрагментарні тексти. Зміст прочитаного. Тема. Мікротема. Ідея. Проблеми в тексті. Підтекст. Культурно-історичний контекст. Гіпертекст у медіатексті. Особистий і суспільний досвід.

Художня література. Художня література як джерело гуманістичних цінностей і вид мистецтва. Українська і зарубіжна літератури від давнини до сучасності. Літературно-мистецькі епохи: здобутки та видатні представники. Класична й сучасна художня література. Літературні твори (оригінальні й перекладні) у єдності змісту та форми. Актуальна національна й загальнолюдська проблематика творів. Морально-етичні цінності та естетична довершеність літературного твору. Роди і жанри. Літературні напрями, течії. Загальні та індивідуальні стилі. Вічні й традиційні образи/сюжети. Структура літературного твору (тема, ідея, фабула, сюжет, композиція, різновиди художніх образів, поетика та ін.). Вчинки персонажів, характери. Емоційна насиченість і смислова відкритість творів літератури. Художня література в контексті культури та суспільства, її роль у духовному розвитку особистості й людства. Художній переклад як засіб розвитку національної та світової культури. Здобутки української перекладацької школи.

Мовні засоби. Мовні одиниці різних рівнів, їхні характерні ознаки й функції в мовленні. Системність мовних явищ. Мовна норма. Помилка. Засоби художньої виразності.

Знання (іноземні мови):

Знання світу. Значення іноземної мови для життя в мультилінгвальному та полікультурному світовому просторі. Місця, установи, організації, люди, об'єкти, процеси у відповідних ситуаціях спілкування.

Соціокультурні знання (суспільство та культура країни виучуваної мови). Повсякденне життя. Умови життя. Міжособистісні стосунки. Цінності, переконання, ставлення стосовно національної ідентичності, історії, традицій, мистецтва тощо. Мова тіла. Соціальні звички/умовності (пунктуальність, одяг, харчування, поведінка, звичаї, святкування тощо). *Твори художньої літератури мовою, що вивчається: ціннісний та естетичний потенціал.*

Інформація. Джерела та види інформації. Достовірність та новизна інформації. Критерії добору і способи пошуку інформації. Явна та прихована інформація.

Комунікація. Комунікативна взаємодія. Мета та ситуація спілкування. Комунікативний намір. Вербальні та невербальні засоби. Типові стратегії спілкування. Інтонаційні засоби. Емоційний стан. Формули мовленнєвого етикету. Різноманітні стратегії продукування ідей. Суспільно-культурний контекст комунікації. Типові стратегії взаємодії. Цифрове середовище. Безпечна поведінка в цифровому просторі. Соціально значущі запитання. Онлайн взаємодія.

Мовленнєві функції та мовний інвентар. Описування. Розповідання. Характеризування. Аргументування власного вибору, погляду. Запитування та надання інформації. Розпитування для роз'яснення та уточнення інформації. Пропонування, прийняття, відхилення пропозиції. Прохання допомоги. Оцінювання подій, ситуацій, вчинків, дій, фактів. Порівнювання подій, фактів, явищ. Привертання уваги співрозмовника. Висловлювання власних вражень, почуттів, емоцій, переконань, думок, згоди або незгоди. Значення мовних явищ та іншої системи понять, за допомогою якої сприймається дійсність. Лексичний діапазон відповідно до тематики ситуативного спілкування. *Мовні особливості творів художньої літератури в оригіналах.*

БЕЗЗАКОННЯ?

Про те, хто і як готував проєкт мовно-літературної галузі в новому Державному стандарті базової середньої освіти

Майже десять місяців педагогічна громадськість обговорює проєкт Державного стандарту базової середньої освіти. Найбільш проблемною зоною стала мовно-літературна галузь, яка викликала глибоке обурення вчителів тим, що в ній зникли українська та зарубіжна літератури в школі й запроваджується тотальна інтеграція предметів, яка ніколи не була апробована в Україні на офіційному державному рівні. Те, що це неправильно, непрофесійно, непедагогічно й аморально, розуміють усі інтелігентні люди.

Але рік сьогодні не про те, а про те, хто і як готував цей Державний стандарт базової середньої освіти. Чи було це зроблено в законний спосіб? Чи були серед розробників справжні фахівці? Чи чули вони людей? Чи враховували чийсь пропозиції? Чи забезпечили чиновники Міністерства освіти і науки України демократичний процес? Спробуємо розібратися...

Насправді інформації про це дуже мало. Для документа такої великої державної ваги немає належної законодавчої бази. Принаймні вона закрита для громадськості. Розглянемо факти.

12 червня 2019 р. проєкт Державного стандарту базової середньої освіти вперше з'явився на сайті Міністерства освіти і науки України для громадського обговорення. Але наказ про створення робочої групи із розроблення документа не був оприлюднений на сайті МОН. Тривалий час громадськість не знала, хто ж створив цей «унікальний» документ, який не покращує, а погіршує якість української освіти.

У першому, другому, третьому й четвертому відкритих зверненнях педагогічної громадськості йшлося про необхідність доопрацювання проєкту Державного стандарту базової середньої освіти й організації співпраці розробників із фахівцями для створення якісного документа. Але наказу про створення робочої групи із розроблення проєкту Державного стандарту так і не було...

Лише окремі відомості про те, хто ж був розробником проєкту можна було дізнатися з деяких інтерв'ю та публікацій.

Ось, наприклад, інтерв'ю **Дмитра Дроздовського** і **Андрія Панченкова** на «Радіо Отчизна» 11 вересня 2018 р. Але хто уповноважив їх ще в 2018 р. розробляти Державний стандарт базової середньої освіти? Який документ МОН України регулював їхню діяльність?

https://www.youtube.com/watch?v=W_GVIEKDy1M&feature=emb_err_watch_on_yt

А ось **Мирослава Товкало** 18 червня 2019 р. на порталі «Вільне радіо» коментує протест учителів проти інтеграції української та зарубіжної літератур, закладеної в проєкті Державного стандарту базової середньої освіти. Про неї сказано, що вона є «завідувачкою кафедри освітньої політики Львівського

обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, членкиня робочої групи з розроблення нового держстандарту загальної середньої освіти («Нова українська школа»).

<https://freeradio.com.ua/bilshe-tisjachi-osvitjan-vistupili-proti-ob-iednannja-ukrainskih-shkilnih-predmetiv/>

У тій публікації йшлося про те, що **«об'єднання української мови, української та зарубіжної літератури збираються впроваджувати, спираючись на досвід польської школи»**. Мирослава Товкало при тому зазначає: **«Інтегрований предмет «українська мова» охопить ті самі години, що й ці три предмети. Тому вчитель здобуде цінний ресурс – 2-3 години на вивчення мови. Змінитися мають підходи та методи»**.

<https://freeradio.com.ua/bilshe-tisjachi-osvitjan-vistupili-proti-ob-iednannja-ukrainskih-shkilnih-predmetiv/>

А ХТО так вирішив? Тільки Мирослава Товкало чи ще якісь фахівці? На якій підставі? Хіба було в Міністерстві освіти і науки обговорення цього питання про інтеграцію мов і літератур? Як відомо, Національна академія наук України, Національна академія педагогічних наук України, університети, педагоги закладів середньої освіти активно виступали проти інтеграції предметів ще в 2010, 2015, 2017 і 2019 роках. Тоді чому цю ідею неухильно просували, нав'язували окремі реформатори?..

Ось ще одна стаття **Мирослави Товкало** **«Інтегрована мова. Школярі нарешті заговорять українською»** (опублікована 3 листопада 2016 р. на порталі «Українська правда»). Представлені в ній факти та ідея інтеграції предметів не підтверджені ніякими дослідженнями. Однак авторка стверджує: **«Література в інтеграції з мовою стає предметом, у рамках якого школярі не будуть "проходити" твори зі сказаною швидкістю "біжи, учню, біжи", а на прикладі кількох текстів спробують віднайти своє розуміння і сформулювати своє ставлення до прочитаного»**.

<https://life.pravda.com.ua/society/2016/11/3/219725/>

Хочеться запитати: а чи був в Україні хоча б один подібний пілотний проєкт? Що дає підстави Мирославі Товкало безапеляційно стверджувати користь інтеграції предметів, коли художню літературу поглинає мова?

Ось ще яскраві цитати **Мирослави Товкало** зі статті «Інтегрована мова...»:

«В інтегрованому курсі "українська мова" важливо виокремити "ядро знань" (так званий канон), який буде вужчим, аніж у наших чинних програмах (на формування умінь потрібно більше часу, ніж на відтворення сюжетних ліній). Що увійде в "ядро" знань – питання широкої дискусії різних цільових груп в освіті. Однак

важливо, що перелік творів має суттєво скоротитися, а підходи до подання творів – змінитися. У польських гімназіях діти вивчають 16 творів за три роки гімназії (це 7-9 класи, відповідник нашої основної школи). З них тільки 5 творів – обов'язкові для поглибленого аналізу. Решта переліку творів формується за тематичним принципом (наприклад, тема "Мандри", "Кохання", "Батьківщина" тощо), жанровим (історичний роман чи детектив), біографічним (твір письменника оригінальний і перекладний). Пропорції подання рідної і іноземної літератури коливаються приблизно так: 70% рідної літератури – 30% іноземної в перекладі польською. Цікаво, що у розвинутих освітніх системах давно забули про історичний/діахронний підхід до вивчення літературних текстів у середній/основній школі. Про нього згадують тільки у старшій школі. Вивчення текстів в історичній послідовності від давньої і до сучасної літератури призводить тільки до одного результату: наші учні 5-9 класів втрачають любов до читання, яку так дбайливо закладали в родини читанням казок».

Чи не нагадують вам ці висловлювання славнозвісний проект Державного стандарту базової середньої освіти, який педагогічна громадськість прагне скоригувати, виправити, але ніяк не вдається. Бо **Мирослава Товкало** вважає інакше. Може, вона спеціаліст зі шкільної методики? Ні, вона захистила в 2003 р. кандидатську дисертацію на тему «Фразеологія гуцульських говірок». Із 2006 р. викладала дисципліни з освітньої політики у Львівському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти.

<http://loippo.lviv.ua/structure/teachers/Tovkalo-Myroslava/>

Але повернімося до попередніх публікацій. Вони свідчать про те, що і в 2018 р., і в 2019 р. якась робоча група із розроблення проекту Державного стандарту базової середньої освіти все ж таки була. Хоча наказу МОН про це ніхто не бачив. А хто до тієї робочої групи делегував представників? У який спосіб? Наказу МОН про створення робочої групи не було ані в 2018 р., ані в червні 2019 р., ані пізніше. Відповідно його не було на сайті МОН України, хоча громадськість вимагала його оприлюднення в усіх п'яти відкритих зверненнях. Однак він повинен був бути оприлюднений і без прохання громадськості, адже процедура створення державних стандартів, навчальних програм, підручників не може бути закритою! Усі супровідні документи повинні бути у відкритому доступі.

19 липня 2019 р. в Міністерстві освіти і науки відбулося обговорення проблемних питань мовно-літературної галузі в проекті Державного стандарту базової середньої освіти. Ініціаторами зустрічі були вчителі (Л. Юлдашева та О. Семенюк), які понад місяць добивалися цієї зустрічі! У ній узяли участь: заступник Міністра освіти і науки України **Вадим Карандій**; керівник експертної групи з питань забезпечення якості освіти МОН України **Наталія Байтемірова**; головний спеціаліст відділу змісту освіти, мовної політики та освіти національних мен-

шин Головного управління загальної середньої та дошкільної освіти МОН України **Олена Котусенко**; професор, завідувач кафедри світової літератури ПНПУ імені В.Г. Короленка **Ольга Ніколенко**; професор, завідувач кафедри методики викладання світової літератури НПУ імені М.П. Драгоманова **Олена Ісаєва**; учитель зарубіжної літератури Тальнівського економіко-математичного ліцею Тальнівської міської ради Тальнівського району Черкаської області, учитель-методист, голова ГО «Всеукраїнська спілка вчителів-словесників» **Людмила Юлдашева**; учитель української мови, літератури та зарубіжної літератури Скандинавської гімназії м. Києва, учитель-методист **Олена Семенюк**; головний редактор і видавець всеукраїнського науково-методичного журналу «Зарубіжна література в школах України» **Дмитро Лебедь**.

Про що говорили представники громадськості і які вони тоді отримали відповіді в МОН читайте в публікації:

<https://zl.kiev.ua/pro-zustrich-uchyteliv-i-naukovt-siv-iz-zastupnykom-ministra-osvity-i-nauky-ukrayiny-vadymom-karandiyem-i-kerivnykom-ekspertnoyigrupy-z-pytan-zabezpechennya-yakosti-osvity-mon-nataliyeyu-bajtemirovoyu/?fbclid=IwAR1FsQ>

Якщо коротко, то ось результати тієї зустрічі 19 липня 2019 року.

1. Проект Державного стандарту ще в стадії доопрацювання. Робота буде тривати щонайменше до кінця року.

В.А. Карандій: «Ніхто не збирається зараз цю тему пришивидшувати...»; «Стандарт буде прийматися уже новим складом Кабінету Міністрів, це буде, мабуть, не раніше зими. І прийматися буде весь пакет – Державний стандарт, Типовий навчальний план, Типова освітня програма, в яких буде закладена зарубіжна література. На основі цього типового навчального плану школи можуть, якщо захочуть, розробляти свої навчальні плани й програми, і там уже може бути різна комбінація предметів, але результати навчання мають бути ті, які закладені в стандарті».

2. Громадське обговорення проекту Державного стандарту базової середньої освіти буде продовжуватися на серпневих нарадах учителів, тому педагоги можуть подавати пропозиції за результатами серпневих конференцій.

3. Наказ про склад робочої групи, яка працює над проектом Державного стандарту, оприлюднять на сайті МОН.

4. Напрямок на інтеграцію – загальний. Це стосується не тільки «Мовно-літературної галузі». Але у вчителів і шкіл буде вибір.

В.А. Карандій: «Інтеграція мовно-літературної галузі не буде загальнообов'язковою. Буде можливість обирати...»

Н.Г. Байтемірова: «Школи зможуть самі створювати програми інтегрованого курсу в такому обсязі й поєднанні, як вважатимуть за потрібне (українська мова і література, іноземна мова і література та ін.)... Щоб не звужувати поле діяльності для навчальних закладів, які будуть розробляти свої плани й програми...»

5. Наступна редакція проекту (із врахуванням пропозицій громадськості) буде оприлюднена

разом із Типовими освітніми програмами і типовими навчальними планами на сайті МОН України, щоб громадськість могла побачити в комплексі весь механізм упровадження нового Державного стандарту.

В.А. Карандій: «Давайте дочекаємося повного комплексу документів – Державний стандарт, Типова освітня програма, Типовий навчальний план...»

Н.Г. Байтемірова: «І я, і О.О. Лінник не бачимо проблем із розведенням у Типовій освітній програмі зарубіжної літератури, української літератури, літератур національних меншин, мов...»

6. Результати навчання мають бути відредаговані з урахуванням літературної складової (оскільки її наразі в проєкті немає).

В.А. Карандій: «Стандарт прописує лише загальні результати навчання...»

О.О. Ісаєва: «У результатах повністю відсутня літературна складова...»

В.А. Карандій: «Погоджуємося... Надішліть правки у вордівському форматі».

Ініціативній групі від громадськості було запропоновано подати до МОН власний варіант проєкту «Мовно-літературної галузі». Учителі й науковці передали заступнику Міністра освіти і науки лист цей варіант. АЛЕ ВСЕ БУЛО МАРНО. НІЧОГО З ТИХ ОБІЦЯНОК НЕ БУЛО ВИКОНАНО.

У п'ятому зверненні педагогічної громадськості від 27 вересня 2019 р. йшлося про ПЛАГІАТ у проєкті Державного стандарту базової середньої освіти. Тоді виявилось, що на громадське обговорення на сайті МОН з 12.06.2019 р. по 25.07.2019 р. був висланий не фахово підготовлений проєкт Державного стандарту середньої освіти, а скопійовані фрагменти з Державного стандарту початкової освіти (2018, зі змінами 2019). Розділи «Мовно-літературна галузь» у двох державних стандартах (початкової та середньої освіти) АБСОЛЮТНО ІДЕНТИЧНІ.

Перевірте самі:

Проєкт Державного стандарту середньої освіти (виставлений на громадське обговорення з 12.06.2019 по 25.07.2019)

<https://mon.gov.ua/ua/news/ministerstvo-osviti-i-nauki-ukrayini-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorenniya-proyekt-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti>

Державний стандарт початкової освіти

Постанова Кабінету Міністрів № 87 від 21.02.2018

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>

Державний стандарт початкової освіти зі змінами

Постанова Кабінету Міністрів № 688 від 24.07.2019

<https://xn--80aagahqwyibe8an.com/kabineta-ministriv-postanovi/postanova-vid-lipnya-2019-688-pro-vnesennya376611.html>

Можна не дивуватися з того ПЛАГІАТУ, адже

Мирослава Товкало була розробником Державного стандарту початкової освіти й представляла його в онлайн-курсі для вчителів початкової освіти 19 лютого 2018 р.

Ось подивіться:

<https://www.youtube.com/watch?v=V90zZxrh-JM>

Тож усе, що було написано в Державному стандарті початкової освіти (2018, зі змінами 2019), було відтворено й у проєкті Державного стандарту базової середньої освіти, який вчителі побачили в червні 2019 р.

Незважаючи на ПЛАГІАТ, рішенням Колегії МОН від 29 серпня 2019 року (протокол № 6/2-2) був схвалений за основу саме той текст Державного стандарту середньої освіти, в якому «Мовно-літературна галузь» була тотожною до «Мовно-літературної галузі» в Державному стандарті початкової освіти (2018, зі змінами 2019).

Як писав Льюїс Керролл у повісті «Аліса в Країні Див», далі «все дивасніше й дивасніше»...

На серпневій конференції 2019 р., яку організувало Міністерство освіти і науки України, **Василь Терещенко**, начальник відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти, представляв мовно-літературну галузь в межах проєкту Державного стандарту базової середньої освіти. Тобто те, що було визнано ПЛАГІАТОМ з Державного стандарту початкової освіти. Ось його презентація, розміщена на сайті МОН:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conference/2019/Presentation/tereshenko-pres.pdf>

Тут знову мова йде про інтеграцію предметів, незважаючи на протести вчителів.

До речі, Василь Терещенко є одним із авторів «Національного звіту за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018» (К., 2019).

http://sqe.gov.ua/images/materials/news/2019/PISA/PISA_2018_Report_UKR.pdf

У цьому звіті багато цікавого.

Усім відомо, що результати PISA-2018 для України є невтішними. Проте рівень читацької грамотності українських учнів все ж таки набагато вище за інші показники. Звісно, що над рівнем читацької грамотності треба ще працювати й працювати. Але в Україні є багато корисного, як засвідчує «Національний звіт...».

Наприклад, у розділі 3 «Як і що читають 15-річні учні/студенти в Україні» наведено цікаві факти, що характеризують стан української мовно-літературної освіти.

«Дані засвідчують, що індекс задоволеності українських учнів / студентів читанням становить 0,28, що більше, ніж у середньому по країнах ОЕСР. (...) В Україні більшість учнів / студентів (62,7 %) повідомила, що читають для задоволення, а 37,3 % — що читають тільки тоді, коли потрібно отримати певну інформацію, коли вони змушені читати». (с. 96)

«Найчастіше учні / студенти в Україні читають твори художньої літератури. У середньому 50 % учнів / студентів ніколи або майже

ніколи не читають газети та комікси. Загалом такі результати можна інтерпретувати як позитивні, адже відповідно до висновків учених, читання певних типів текстів може розвивати навички читання більше, ніж інші. Зокрема читання довгих і складних текстів, таких як твори художньої літератури та науково-популярні книги, особливо сильно впливає на читацьку вправність дітей і дорослих. Водночас видається, що не зайвим було б замислитися про перспективність популяризації серед молоді й сучасних україномовних коміксів, періодичних видань». (с. 97)

«З іншого боку, високі показники читання художніх текстів українськими підлітками можуть частково бути пов'язані з необхідністю читати значні обсяги таких творів для виконання домашніх завдань з української та зарубіжної літератури». (с. 98)

«Багато й часто працюючи з художніми текстами, українські учні / студенти водночас досить рідко працюють із такими текстами, що містять таблиці, діаграми й графіки, а також гіперпосилання. Подібні тексти відносять до перерваних текстів». (с. 98)

«Більшість учнів / студентів (91%) читають для задоволення художні твори, але менше читають публіцистичні і офіційно-ділові тексти (80%) та газети і журнали» (50%). (с. 116)

«Жодного разу у 4 випадках із 10 учні / студенти за останній місяць не читали тексти, які мають графіки і таблиці, електронні тексти із гіперпосиланнями». (с. 116)

Тобто за результатами PISA-2018, наші учні читають достатньо художньої літератури, до того ж читають її із задоволенням (91 %)! Це означає, що із викладанням української літератури та зарубіжної літератури в школах України все в порядку. Але, на думку авторів «Національного звіту...», учні / студенти недостатньо читають комікси, газети, журнали, а ще перервані тексти з гіперпосиланнями, діаграмами й графіками. А це «погано».

Тобто якщо йти за логікою розробників проекту Державного стандарту базової середньої освіти, виходить, що потрібно розвалити систему літературної освіти, інтегрувати українську літературу та зарубіжну літературу в один предмет «українська мова», і тоді наші діти будуть краще читати комікси, газети, журнали й тексти з гіперпосиланнями.

Чи не видається вам, що це абсурд? Якщо у нас діти читають художню літературу, а предмети «українська література» і «зарубіжна література» прилучають учнів до читання творів мистецтва Слова, то навіщо руйнувати те, що є корисним для молоді? І чи треба взагалі перейматись тим, що учні й студенти недостатньо читають комікси? Адже в основу гарних коміксів нерідко покладені художні твори. У вигляді коміксів у Європі адаптують навіть шедеври класиків літератури. То що краще: читання самого художнього твору чи його адаптації, вторинного продукту, яким і є комікс?..

Давайте будемо розвивати вітчизняні здобутки, йти вперед у формуванні читацької грамотності! Наприклад, за Естонією, яка посіла 1 місце в Євросоюзі та 5 місце у світі за результатами PISA-

2018. Як їй це вдалося? А Естонія просто не нищила кращі національні здобутки. Там дозволено читання художньої літератури передовсім державною мовою, але й усіма мовами, якими володіють учні та вчителі. Там школам надано право вибирати, які предмети інтегрувати, а які не інтегрувати й застосовувати поглиблене вивчення. Там посилено роль учителя-предметника, який повинен гарно знати свій предмет, щоб передати міцні знання дітям. Там немає безпредметного навчання, яке нам прагнуть нав'язати (начебто компетентності можна сформулювати без знання предмета!). Там низку дисциплін викладають іноземними мовами (за вибором учнів). Там немає системи репетиторства, як це прийнято у нас. Маленька за своєю площею Естонія здійснила справжній прорив в освіті, розуміючи цінність міцних знань і вітчизняного досвіду, яке збагатила за рахунок європейських надбань.

А що принесе нам новий Державний стандарт базової середньої освіти? Поки що в ньому не видно нічого позитивного, натомість активно впроваджується насильницька інтеграція предметів (начебто це панацея від усіх недоліків!), знищення української та зарубіжної літератур у системі середньої освіти й настанова на роботу з іншими видами текстів/медіатекстів за рахунок зменшення читання художньої літератури (до 10 %).

Повернімося до питання про те, хто все ж таки створював цей Державний стандарт базової середньої освіти? До грудня 2020 р. про це не було ніякої інформації. Долинали лише окремі чутки про якісь міжнародні проекти (гранти) за підтримки Польщі (тому Мирослава Товкало говорила про інтеграцію предметів на зразок польської школи), а потім Фінляндії.

У грудні 2019 р. стало точно відомо, що проект Державного стандарту базової середньої освіти створювався в межах міжнародного проекту (гранту) «Фінська підтримка української школи». 16 грудня 2019 р. представники громадськості – професор НПУ імені М.П. Драгоманова **Жанна Клименко** і вчитель-методист Кам'янець-Подільського закладу середньої освіти № 17 Хмельницької області **Наталія Рудницька** були запрошені на стратегічну сесію в межах того міжнародного проекту в Прем'єр-готель «Либідь». Але їм не було надано повного тексту проекту Державного стандарту базової середньої освіти, а їхні аргументи щодо необхідності збереження української та зарубіжної літератури в проекті були проігноровані учасниками сесії. Основні зауваження, висловлені Жанною Клименко і Наталією Рудницькою, були направлені генеральному директору Директорату дошкільної та шкільної освіти МОН України Андрію Осмоловському і розробникам проекту. Цей лист від 22 грудня 2019 р., відповідь на який взагалі не надійшла, можна побачити тут: <https://www.facebook.com/groups/538326086373403/permalink/1185595871646418/>

29-31 січня 2019 р. вчитель-методист **Наталія Рудницька** брала участь у наступній сесії в межах міжнародного проекту «Фінська підтримка української школи». Але знов на її пропозиції й зауваження ніхто не звертав уваги. Літературна освіта була приречена на знищення...

Десь наприкінці січня на сайті МОН з'явився наказ Міністерства освіти і науки України від 10 грудня 2019 року № 1533. Потім він так само швидко зник із сайту, як і з'явився. Нині його, мабуть, неможливо знайти в Інтернеті. Але ми випадково його скачали тоді.

Наказ Міністерства освіти і науки України від 10.12.2019 р. № 1533

Про утворення робочої групи з розроблення Державного стандарту базової середньої освіти

Відповідно до частин третьої та четвертої статті 32 Закону України «Про освіту»; частини першої та частини третьої статті 31 Закону України «Про загальну середню освіту», підпункту 3 пункту 6, підпункту 14 пункту 4 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630, з метою розроблення проекту Державного стандарту базової середньої освіти

НАКАЗУЮ:

Утворити робочу групу з розроблення Державного стандарту базової середньої освіти (далі – робоча група) у складі, що додається.

Робочій групі розробити проект Державного стандарту загальної середньої освіти до 01 березня 2020 року.

Українському центру розвитку освіти (Карандій В.А.) забезпечити координацію діяльності робочої групи, узагальнити підготовлені робочою групою матеріали та подати Міністерству освіти і науки України проект Державного стандарту базової середньої освіти до 01 квітня 2020 року.

Директорату дошкільної та шкільної освіти (Осмоловський А.О.) забезпечити громадське обговорення Державного стандарту базової середньої освіти до 01 травня 2020 року та подати його на затвердження в установленому порядку.

Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Мандзій Л.С.

Міністр ГАННА НОВОСАД

Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 10.12.2019 р. № 1533

Склад робочої групи з розроблення Державного стандарту базової середньої освіти

Шиян Роман – команда підтримки реформ МОН, заступник директора (співголова робочої групи)

Карандій Вадим – Український інститут розвитку освіти, директор (співголова робочої групи)

Ляшенко Олександр – Президія НАПН України, академік-секретар Відділення загальної середньої освіти, науковий консультант (за згодою)

Заплотинська Олена – команда підтримки реформ МОН, директор (координатор робочої групи)

Лінник Олена – Міністерство освіти і науки України, державний експерт директорату дошкільної та шкільної освіти (координатор робочої групи)

Рибачук Юрій – Український інститут розвитку освіти, начальник відділу (координатор робочої групи)

Товкало Мирослава – приватний заклад освіти «Креативна міжнародна дитяча школа», керівник проєктів і програм, координатор робочої групи (за згодою)

Мовно-літературна освітня галузь

Романенко Юлія – Український центр оцінювання якості освіти, начальник відділу сертифікації педагогічних працівників, координатор групи (за згодою)

Панченков Андрій – Український центр оцінювання якості освіти, начальник відділу, координатор групи (за згодою)

Василь Терещенко – Український центр оцінювання якості освіти, начальник відділу досліджень та аналітики, координатор групи (за згодою)

Новосьолова Валентина – Інститут педагогіки НАПН України, старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури (за згодою)

Пахаренко Василь – Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, професор (за згодою)

Рудницька Наталія – загальноосвітня школа № 17 Хмельницької області, учитель української мови та літератури (за згодою)

Старагіна Ірина – команда підтримки реформ МОН, експерт

Хворостяний Ігор – проєкт «Фінська підтримка реформи української школи», радник з питань мови

Мовно-літературна галузь (іншомовна освіта)

Коваленко Оксана – Міністерство освіти і науки України, головний спеціаліст відділу змісту освіти, мовної політики та освіти національних меншин головного управління загальної середньої та дошкільної освіти директорату дошкільної та шкільної освіти, координатор групи

Самойлюкевич Інна – Житомирський державний університет імені Івана Франка, завідувач кафедри англійської мови з методиками викладання в дошкільній та початковій освіті (за згодою)

Унгурян Ірина – проєкт «Фінська підтримка реформи української школи», експерт з питань мови

Шаленко Олександр – British Council, незалежний експерт (за згодою)

(...)

Отже, до складу цієї робочої групи виникає чимало запитань. Чому саме такий склад робочої групи мовно-літературної галузі? Хто її обирав? Хто висував цих фахівців? Якою є роль Міністерства освіти і науки у забезпеченні прозорості процесу створення нового Державного стандарту базової середньої освіти?

Чому від директорату дошкільної та шкільної освіти Міністерства освіти і науки України координатором робочої групи призначили **Олену Лінник**, спеціаліста в галузі початкової освіти? У 2007 р. вона захистила кандидатську дисертацію на тему «Дидактичні умови розвитку допитливості учнів 1 класу», а в 2016 р. докторську дисертацію на тему «Система підготовки майбутнього вчителя до організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями початкової школи».

http://wiki.kubg.edu.ua/%D0%9B%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%96%D0%BA_%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0_%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%B3%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0

Тепер зрозуміло, чому проєкт Державного стандарту базової середньої освіти подібний на Державний стандарт початкової освіти.

А чому в складі розробників мовно-літературної галузі троє людей із однієї організації – Український центр оцінювання якості освіти (**Юлія Романенко, Андрій Панченко, Василь Терещенко**)? Кожен із них бере участь у публікації посібників з української мови та літератури, зокрема для ЗНО.

https://www.yakaboo.ua/ua/author/view/Andrej_Panchenkov/

https://www.yakaboo.ua/ua/author/view/V_Tereshchenko/?gclid=Cj0KCQjwx7zzBRCcARIsABPRscPplBucJzX4VVPuT3YX4dmqYbDWFYbGykbbddmiaE-rWxbKpQH5nT8aApuOEALw_wcB

<https://scholar.google.com/citations?user=qYwfwHwAAAAAJ&hl=th>

Двоє розробників мовно-літературної галузі (**Ігор Хворостяний і Мирослава Товкало**) – представники приватних закладів освіти. **Ігор Хворостяний** працює в Новопечерській школі (м. Київ), є співавтором і лектором онлайн-курсів «Лайфхаки з української мови» і «Лайфхаки з української літератури», що покликані надати можливість усім вивчити українську або підготуватися до ЗНО.

На своїй сторінці у ФБ **Ігор Хворостяний** писав про новий Державний стандарт базової середньої освіти: «НІХТО й НІДЕ не змушує переходити на інтеграцію»; «Я не захищаю стандарт у цілому. Звісно, він не досконалий, як і будь-який папірець, але я бачу позитивні зрушення й не розумію, чому люди, яким надають можливість вибору, обурюються цим» і т.п.

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2905101392868889&set=a.1130966420282404&type=3&theater>

Але текст Державного стандарту, виставлений на громадське обговорення з 4 березня 2020 р. по 31 березня 2020 р., на жаль, не дає вчителям вибору – переходити чи не переходити на інтеграцію... Це тотальна інтеграція, де предмет «українська мова» має поглинути і українську літературу, і зарубіжну літературу.

<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti>

Мирослава Товкало нині представляє приватний заклад освіти «Креативна міжнародна дитяча школа». Нагадуємо, що вона була співавтором Державного стандарту початкової освіти і активно упроваджує ідею інтеграції предметів «українська мова», «українська література», «зарубіжна література». Виникає питання: **а чому представники саме приватних (а не державних) навчальних закладів увійшли до цієї групи розробників?**

Ірина Старагіна, експерт із команди підтримки реформ МОН, є авторкою зошитів із російської мови для початкових класів, які активно друкує видавництво «Вита-пресс» (Москва).

<https://www.livelib.ru/author/523185/top-irina-staragina>

Нині **Ірина Старагіна** упроваджує інтегрований курс «Українська мова» в початковій школі України.

<https://nuschool.com.ua/lessons/mova/3week/index.html>

<https://osvita.cv.ua/modul-z-integrovanogo-kursu-ukrayinska-mova-dlya-3-go-pilotnogo-klasu-20-tyzhden/>

Коло наукових інтересів **Валентини Новосолової** – методика навчання української мови в закладах середньої освіти.

<http://undip.org.ua/structure/research%20units/Biddil%20навчання%20укр%20мови%20та%20літератури/Novos%60olova.php>

Професор **Василь Пахаренко** не брав особистої участі в розробленні мовно-літературної галузі в проєкті Державного стандарту базової середньої освіти.

Учитель-методист української мови та зарубіжної літератури **Наталія Рудницька** не могла вплинути на роботу цієї групи.

Є ще питання до складу цієї групи, що мала бути утворена відповідно до Закону про середню освіту. Чому тут немає представників Національної академії наук України? Чому немає фахових організацій (професійних асоціацій), представників роботодавців?.. Чому взагалі цей склад був засекреченим з 2018 року, на якій підставі цей склад змінювався? Чому в цьому складі немає жодного фахівця – кандидата або доктора наук із зарубіжної літератури? Чому робоча група жодного разу не виявила бажання зустрітися з представниками громадськості й знайти шляхи вирішення проблемних питань?.. Чому чиновники Міністерства освіти і науки України не забезпечують принципу демократії та врахування пропозицій громадськості?

Про відповідь ви можете здогадатися самі. **ІМ НЕ ТРЕБА.** 5-7 осіб прагнуть здійснити захоплення мовно-літературної освітньої галузі, а для цього їм потрібно викинути будь-які літератури, щоб вони не заважали їхнім «реформам», тобто щоб вони могли й надалі друкувати свої посібники чи підручники з мови в значно ширшому масштабі й диктувати монополію.

Хтось ще вірить у можливість діалогу з ними? І що зарубіжна література та українська література залишаться в системі середньої освіти?!

Якщо в нашій державі ще є демократія, то Міністерство освіти і науки почує тисячі вчителів, які викладають українську літературу і зарубіжну літературу, й все ж таки створить умови для виправлення мовно-літературної галузі в проєкті Державного стандарту базової середньої освіти. Інакше це беззаконня вдарить не тільки по вчителів, а й по душах наших дітей, які залишаться без можливості читати шедеври української та зарубіжної літератур.

Олена Ревнищева,

завідувач науково-методичної лабораторії гуманітарно-естетичних дисциплін КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

Понад 130 підписів

ЧОМУ В ПРОЄКТІ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗНИКЛА ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТА?

У проєкті нового **Державного стандарту базової середньої освіти**, оприлюдненому 4 березня 2020 р., фактично зникла літературна освіта. Складається враження, що його автори начебто намагалися замаскувати це зникнення, вписавши у вимоги до учнів, зокрема, і деякі з тих, що стосуються вивчення літератури. Однак аналіз усього матеріалу мовно-літературної галузі Держстандарту свідчить про те, що насправді ці вимоги становлять просто мізер в океані всього, що написано про освіту мовну. Безперечно, добре, що в документі надано величезної ваги вивченню державної мови, рідної та іноземних мов, так має і бути. Водночас незрозуміло, чому проігноровано важливі читацькі вміння й навички, які формуються засобами художньої літератури. І не лише їх, а й національні та загальнолюдські цінності, уявлення про які складаються в ході опрацювання художньої літератури.

Літературна освіта сприяє формуванню гуманістичних поглядів особистості, розвитку критичного мислення, естетичного смаку та уяви, емоційного інтелекту й інтелекту любові, які так потрібні кожній людині в нашому буремному світі. Надзвичайно важливо, що художня література породжує емпатію, яка, за висловом сучасного англійського письменника Ніла Геймана, є інструментом, що «збирає людей разом і дає їм змогу поводитись не так, як поводитись самозакохані одинаки». А як же важливо українцям нині і завжди відчувати силу єдності! Крім того, література розширює світогляд людини, є потужним джерелом національної самоідентифікації та міжкультурної комунікації. Вивчення кращих зразків українського і зарубіжного письменств сприяє не лише пізнанню навколишнього світу, а й самопізнанню особистістю себе. Осмислення художніх творів дає могутній поштовх до фантазування, народження нових ідей, вияву і розвитку творчого начала особистості. Усі ці якості є важливими як для особистісного зростання, так і для глобального суспільного прогресу. Загальновідомо, що читання художніх творів значною мірою впливає і на збагачення мовлення людини, опанування державною, рідною та іноземними мовами. І що не менш важливо – художня література може бути психологічною підтримкою особистості в складних життєвих ситуаціях.

Слід не забувати про особливу місію української літератури і зарубіжної (як оригінальних шедеврів, так і україномовних перекладних) в духовному поступі нашого народу. Адже саме твори Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Василя Стуса, Йоганна Вольфганга Гете, Ернеста Гемінґвея, Джорджа Орвелла та багатьох

інших відіграли значну роль в історії національного опору тоталітарним системам, насаджуваним російською імперією і радянською владою. По суті художня література в її найкращих зразках стала для українців (і продовжує бути!) засобом боротьби за Незалежність, духовним мечем і щитом українського народу, символом національного відродження. У стандарті варто було б увиразнити, зокрема, і роль української перекладацької школи в цій довготривалій боротьбі. Отже, чи можна під час війни вилучати із Державного стандарту літературну освіту, яка є могутнім чинником виховання учнів? Автори проєкту або не розуміють цього, або навмисно зробили такий крок, аби остаточно знищити обидва шкільні предмети – українську літературу і зарубіжну. Що ж саме про це свідчить?

По-перше, жодного разу в тексті проєкту не зустрічаємо понять УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА і ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА. Тобто в Держстандарті просто не передбачено вивчення конкретно української і конкретно зарубіжної літератур. Адже поняття оригінальна і перекладна не є тотожними попередньо названим складникам літературної освіти. Яка саме оригінальна? Яка перекладна? Значить, будь-хто може розуміти під цими поняттями будь-що, наприклад, ту ж російську літературу. На стратегічній сесії з питань розроблення держстандартів, що відбулася 16 грудня 2019 р., ми з Наталією Рудницькою вказували на необхідність наявності в проєкті назви цих важливих складників літературної освіти. Також наголошували на потребі розширення літературного компонента і недоцільності нівелювання значення літературної освіти. Про це ж писали в нашому листі, адресованому генеральному директору Директорату дошкільної та шкільної освіти МОН України Андрію Осмоловському і розробникам проєкту (лист оприлюднено у Фейсбукі 22 грудня 2019 р. у групі «Українська філологічна тріада», його можна побачити за такою адресою: <https://www.facebook.com/groups/538326086373403/permalink/1185595871646418/>). Однак наші зауваження були проігноровані колективом стандартотворців.

По-друге, у розділі «Знання (державна мова, рідна мова (у разі відмінності від державної)» художня література як змістова лінія взагалі відсутня. І лише окремі натяки на вивчення літературних творів знаходимо в змістовій лінії «Текст/медіатекст»: «Літературні твори (оригінальні й перекладні). Роди і жанри літератури. Літературні напрями й течії. Літературно-мистецькі епохи.

Художній образ. Емоційний стан і вчинки персонажів, характери. Читацький досвід. Емоційний стан читача. Естетична цінність. Індивідуальний стиль». Це все!

По-третє, у проєкті знівельовано потенціал вивчення художньої літератури у формуванні ключових компетентностей. Наприклад, не вказано на значення її вивчення для формування екологічної компетентності (хоча чимало письменників були і є активними захисниками довкілля), громадянської і соціальної (відомо, що література є потужним джерелом громадянської освіти і скарбницею соціального досвіду людства). Навіть проігноровано роль української і зарубіжної літератур у плеканні культурної компетентності учня, незважаючи на те, що художні твори – це не що інше, як справжні скарбниці культури, і національної, і світової. **Обидва літературні курси є ідеологічно важливими україноцентричними предметами, спрямованими на формування української ідентичності учнів і захист незалежної державності України. Де в стандарті увиразнено роль української і зарубіжної літератур у системі національно-патріотичного виховання сучасних учнів?**

По-четверте, в ретельно розписаних додатках (на нашу думку, така надмірна деталізація взагалі зайва в Держстандарті, це завдання навчальних програм) **не представлено систему знань, умінь і ціннісних орієнтацій, спрямовану на формування літературної компетентності учня, яка є неодмінним складником більш широкої компетентності – читацької.** Є лише поодинокі натяки на залучення літературних творів до навчального процесу. По суті додаток спрямовує не на вивчення літератури як такої, а переважно на ілюстрування мовознавчих тем окремими прикладами з художніх творів. Такий підхід певною мірою нагадує події першої половини ХХ століття, коли з 1924 року вивчення української літератури в школах УРСР було спрямоване в русло так званої «комплексної системи». Відповідно до неї, література в школі за тих часів

втратила своє значення як окремий предмет, а до художніх творів зверталися лише як до службового матеріалу для ілюстрування суспільствознавчих тем. Автори проєкту, звісно, не зайшли так далеко, але значне переважання мовного компонента галузі над літературним і явно тенденційне формулювання вимог до учнів свідчать про те, що вони не врахували широкий освітній потенціал шкільних літературних курсів.

За результатами експертного обговорення в МОН України (19.02.2020) проєкту Держстандарту базової середньої освіти професори Ольга Ніколенко, Олена Ісаєва, Жанна Клименко підготували правки до мовно-літературної галузі, які було надано робочій групі. Ознайомитися з цими правками можна за посиланням: https://zl.kiev.ua/shhob-ne-zagubyty-hudozhnyu-literaturu-ukrayinsku-zarubizhnu-v-protsesi-osvitnih-reform/?fbclid=IwAR2J1HxqCdDoiEn2Jr9LWSbcQRPNtjtrP0yFJnqETgyT_eKiDW8fh4p2TE Проте ці пропозиції, як і попередні, були фактично проігноровані, із зазначених правок у проєкт потрапив лише дріб'язок.

У результаті з погляду літературної освіти маємо найгірший за часи незалежної України проєкт Держстандарту. Складається враження, що його автори думали насамперед не про збереження кращих вітчизняних традицій та розумне поєднання їх із інноваціями, а про закладення фундаменту для знищення обох літературних предметів та інтеграції в один предмет мови і літератури. Чи не тому в розглядуваному проєкті художня література опинилася на задвірках, як бідна служниця, якій немає місця в храмі шкільної освіти? І чи не тому автори проєкту, хоча і назвали галузь мовно-літературною, фактично проігнорували цінні ресурси літературного компонента, а відповідно і роль шкільного вивчення літератури у формуванні особистості сучасного українського школяра?

Жанна Клименко,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри методики викладання
світової літератури НПУ імені М.П.Драгоманова

ПИСЬМЕННИКАМ І ПЕРЕКЛАДАЧАМ ВІД УЧИТЕЛІВ УКРАЇНИ

Відкритий лист

Шановні письменники й перекладачі!

Ви – цвіт української нації, совість нації, голос нації. Ми, вчителі української мови та літератури, зарубіжної літератури, завжди стояли в обороні Слова й пропагували художню літературу України та світу, роками прилучали нашу молодь до читання,

щоб вона була справді свідомою, вільною, мислячою. Ми шануємо вашу творчу працю, яка теж слугує розбудові духовного простору України.

Але сьогодні настала пора боронити художню літературу – українську та зарубіжну! І наших, учительських, сил тут замало. Тому ми вимушені звернутися до вас, шановні письменники й перекладачі, по допомогу.

Мова йде про так званий проект Державного стандарту базової середньої освіти, який має бути схвалений Міністерством освіти і науки України та Кабінетом міністрів до червня 2020 р.

Звертаємо вашу увагу на НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ проекту нового Державного стандарту базової середньої освіти, що РУЙНУЄ НАЙКРАЩІ ВІТЧИЗНЯНІ ТРАДИЦІЇ І ВСЮ СИСТЕМУ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ, яка є вагомим здобутком Української держави за часи Незалежності.

У проекті Державного стандарту базової середньої освіти фактично закладено ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, які відіграють велику роль у формуванні світогляду, моралі, ціннісних орієнтацій юного покоління.

Відповідно НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА БУДУЄТЬСЯ БЕЗ КНИЖОК, БЕЗ ЧИТАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ.

Від 12 червня 2019 р., коли проект уперше був виставлений на громадське обговорення на сайті МОН України, широка громадськість намагалася достукатися до розробників документа і чиновників, вести конструктивний діалог із ними й долучитися до створення дійсно якісного документа задля реформування освіти.

Ми направили до МОН України п'ять звернень від наукової та педагогічної громадськості, сотні листів і пропозицій щодо удосконалення МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ.

Проте наші пропозиції й зауваження були відкинуті невеличкою групою людей, які створювали проект Державного стандарту базової середньої освіти.

Тепер, коли оновлений проект знову виставлений на громадське обговорення (у день, коли Верховною Радою були припинені повноваження Міністра освіти і науки України Ганни Новосад), широка педагогічна громадськість заявляє про КАТЕГОРИЧНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ ПРОПОНОВАНОГО ПРОЄКТУ В ЦІЛОМУ Й МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ ЗОКРЕМА.

Вважаємо, що цей проект Державного стандарту базової середньої освіти, зокрема мовно-літературну галузь, НЕ МОЖНА ВИПРАВИТИ Й НЕ МОЖНА ЗАТВЕРДЖУВАТИ з таких причин.

1. Мовно-літературна галузь у проекті спрямована винятково на вивчення мов. ЛІТЕРАТУРНИЙ КОМПОНЕНТ у ній становить НЕ БІЛЬШЕ 10 %, що значно збіднить духовний простір учнів і призведе до примітивізації середньої освіти, а відтак – і примітивного виховання особистості. ВОДНОЧАС ЛІТЕРАТУРА СПРИЯЄ ВИРІШЕННЮ ВАЖЛИВИХ ЗАВДАНЬ ДЕРЖАВНОЇ І СУСПІЛЬНОЇ ВАГИ: ВИХОВАННЮ ПАТРІОТИЗМУ, ФОРМУВАННЮ ГУМАНІСТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ОСОБИСТОСТІ, НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ, НАВИЧОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ, РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ.

2. У розділі «Знання» мовно-літературної галузі ВІДСУТНІЙ такий важливий компонент, як ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА (УКРАЇНСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА).

Відповідно розробники проекту Державного стандарту фактично ВИКРЕСЛИЛИ УКРАЇНСЬКУ ТА ЗАРУБІЖНУ ЛІТЕРАТУРУ із системи середньої освіти.

3. У пропонованому проекті Державного стандарту базової середньої освіти відбулася підміна понять. Поняття «українська література» і «зарубіжна література» замінені на «оригінальна і перекладна літератури», що мають зовсім інші значення, а відповідно ВИЛУЧАЮТЬ УКРАЇНСЬКУ ТА ЗАРУБІЖНУ ЛІТЕРАТУРУ із системи середньої освіти.

4. У проекті Державного стандарту базової середньої освіти ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ВІДВЕДЕНА ЛИШЕ УТИЛІТАРНА РОЛЬ ДО ВИВЧЕННЯ МОВИ, що свідчить про псевдонауковість підходу розробників. Це хибний шлях і для освіти, і для України, адже держава, в якій не читають книжки, приречена на занепад.

Шановні письменники й перекладачі, ЗАКЛИКАЄМО ВАС виступити із учителями української мови та літератури, учителями зарубіжної літератури єдиним фронтом проти знищення художньої літератури в школах України!

Громадське обговорення проекту Державного стандарту базової середньої освіти триватиме до 1 квітня 2020 року, тому у вас є можливість сказати своє вагоме слово щодо ситуації, яка загрожує майбутньому української нації. Пишіть статті, пости в соцмережах, розміщуйте інтерв'ю, відеозвернення тощо. Разом переможемо невігластво й залишимо нашим дітям у спадок класичну й сучасну літературу!

З повагою до вас і надією на підтримку учителі закладів середньої освіти:

Наталія Немировська,
вчитель української мови та літератури
СЗШ I-III ступенів № 4 м. Гайсина Вінницької обл.;
вчитель вищої кваліфікаційної категорії,
учитель-методист, організаторка фб-спільноти
«Мовознавчі забавки Наталі Немировської»

Світлана Кострець,
вчитель зарубіжної літератури та української мови
Копашнівської ЗОШ I-III ступенів Хустської
районної державної адміністрації
Закарпатської області, старший учитель

Марина Вітко,
вчитель зарубіжної літератури
Помічянської загальноосвітньої школи I-III ст. № 1
імені Героя України Березняка Є.С.,
Кіровоградської області, вчитель-методист

Ольга Чоловська,
вчитель зарубіжної літератури
Борщівської ЗОШ I-III ступенів № 2,
учитель-методист

Понад 300 підписів

НОВИЙ ЛЖЕСТАНДАРТ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ, або ПЛЮС ДЕБІЛІЗАЦІЯ ВСІЄЇ КРАЇНИ

Власне, можна й без «плюс», бо дебілізація нашого суспільства триває вже кільканадцять літ: змінюються непрофесійні уряди, у вищу форму влади проникають нещасно випадкові суб'єкти, економічні блага країни, зокрема й земля, не збагачуються, а розпродуються, і т. ін. Христос таких виганяв із храму, а в нас вони – розкошують. Причин цього безліч, та найголовніша, думаю, в ставленні до освіти. Найвідоміші теоретики розвитку суспільств давно помітили: якщо хочеш зруйнувати країну – ріж під корінь освіту й культуру. Бо ж дурна людина типу шимпанзе може наробити такого лиха, яке не залатаєш ніякою латкою. Пригадуєте Аркадія Райкіна? «Пусть благодарят мене, что я не хожу на работу. Ибо если пойду – то я им такого наделаю!».

Найбільшого удару освіті в останні роки надало ЗНО, яке в майбутнього студента вищу виявляло не знання, а спритність угадувати. Унаслідку вгадувальники, прийшовши до вищого навчального закладу, вже на 2-му-3-му курсах цілком виявляють нездатність до логічного мислення, до аналітики, до розвитку ментальної психології і т. ін. Стають цілковитими дебілами в цих питаннях, а викладачі перетягують їх з курсу на курс тільки тому, щоб не втратити педагогічного навантаження.

Інший удар освіти нанесли запровадження 11-ти і 12-тирічного термінів навчання. Українці за своєю психологією дозрівають значно швидше, ніж європейці, і їм для одержання середньої освіти достатньо 10-тирічки. На 11-му й 12-му році шкільного навчання наші дівчата (та й хлопці) вже більше думають не про те, що в шкільній сумці, а про те, як би швидше розпочати продовження роду людського.

Запровадження в університетах 6-тирічної форми здобуття вищої освіти – це теж для України нонсенс: цілком достатньо 5-ти років, аби стати бакалавром (після 3-го курсу) і магістром – після 5-го. Франція працює за таким стандартом і щось не чути, аби в них так прогресувала дебілізація, як у нас. Виникає, щоправда, запитання: а як вирішити проблему з кадрами? Куди подіти вчителів і професорів, якщо так скоротиться період шкільної і вишівської освіти? Відповідаю: треба кардинально переглянути стандарт педагогічного навантаження, який у нас досі тримається за радянську догму. В Європах, куди ми так прориваємось, існують значно менші форми педагогічних навантажень, а заробітна плата викладачів у стонадцять разів вища, ніж у нас, пострадянських чи й цілком радянських. Коротше кажучи, менше треба красти і з освітніми працівниками будуть вирішені всі проблеми. Коли Брежнєву сказали, що в СРСР третина бюджету розкрадається, то він відбувся жартом: «Воруют же ведь наши люди! Всё украденное остаётся у нас – то в чём проблема?».

Жарти-жартами, але я, відчуваю, забіг трохи наперед. Бо говорити далі буду виключно про згадуваний уже проєкт Державного стандарту базової середньої освіти.

20 березня 1995 року на площі Бебелъплатц в Берліні з'явився меморіал *Versunkene Bibliothek* («Бібліотека, що потонула»). У центрі площі під товстим склом знаходиться біла кімната з пустими полицями, де немає книжок... Магічне світло, що лине з-під скла, і пустий простір утілюють ідею непоправних втрат. На пам'ятній дошці викарбувані пророчі слова Генріха Гейне (1834 рік): «Там, де спляють книжки, будуть спалювати людей».

Коли читаєш проєкт Державного стандарту базової середньої освіти, оприлюднений на сайті Міністерства освіти і науки України для громадського обговорення 4 березня 2020 р., мимоволі ловиш себе на думці, що так звана Нова Українська Школа, про яку так багато говорять міністерські чиновники, а також журналісти з екранів телевізорів і освітніх сайтів, поступово перетворюється на пустий простір, на бібліотеку, що тоне буквально на наших очах. Переконали: на «простір без книжок» може перетворитися й уся Україна, якщо буде затверджений цей проєкт Державного стандарту базової середньої освіти, який (зверніть увагу на сайті електронних ЗМІ!) розхвилював, розбухав не тільки педагогів, а й усіх мислячих людей.

У новому проєкті Стандарту дуже багато говориться про «всебічний розвиток», «навчання і виховання здобувачів освіти», «виявлення їхніх обдарувань», «розвиток талантів і здібностей», «формування компетентностей, необхідних для соціалізації та громадянської активності» і ще багато про що. Але чому серед усіх цих правильних слів і передових новацій у проєкті Державного стандарту базової середньої освіти не знайшлося місця вітчизняній художній літературі? Книжкам, за які так страждали, боролися, віддавали життя українські письменники?! Книжкам, за які заплачено серцем і кров'ю нашої нації? Чому не знайшлося місця й найкращим книжкам різних часів і народів, класичній і сучасній літературі світу? Усе це багатство виявилось не потрібним для Нової української школи, для упевненого «руху» української освіти в Європу. Хіба Європа потребує невігласів і неуків? А як будувати стосунки з тією самою Європою і світом, якщо принаймні не читати художніх творів різних країн і народів? А як усвідомити себе національно свідомою людиною, якщо ти не читаєш твори української літератури? А як взагалі без книжок можна стати ЛЮДИНОЮ? Ви знаєте відповідь на це питання? Я – ні...

Головним у НУШ, наголошується в Стандарті, є «ключові компетентності». «Кожна з них сприяє успішному життю в суспільстві», як сказано в проєкті Стандарту. Спробував уважно їх прочитати декілька разів і збагнути, де ж у формулюваннях ключових компетентностей сказано про читання й прилучення до читання художньої літератури України та світу? Адже художня література є одним із найважливіших чинників виховання гармонійної особистості, патріота своєї держави й культурної людини загалом.

Хто про це забув, відсилаю до найбільшого авторитета нашого в шкільництві – до Василя Сухомлинського. Він наголошував: з людиною, яка не начитана в літературі, взагалі немає про що говорити.

Втім, компетентність так компетентність Але навіть у таких компетентностях, як *здатність спілкуватися державною мовою, рідною мовою, іноземними мовами*, Стандарт нічого не говорить про те, що цими мовами потрібно не тільки «здійснювати усну й письмову комунікацію», «отримувати й опрацьовувати інформацію», «використовувати мовні засоби», а ще й ЧИТАТИ ХУДОЖНІ ТВОРИ, ЕМОЦІЙНО СПРИЙМАТИ, ОСМИСЛЮВАТИ ЦІННОСТІ, які містять твори української та зарубіжної літератур. Що вже говорити про інші ключові компетентності! Там точно нічого немає про художню літературу.

Такого словосполучення, як ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА, немає взагалі в основному тексті проєкту Стандарту! Немає його і в численних додатках, яких так багато, що я не певен, чи хтось із учителів дочитає їх колись до кінця.

Наголошую: немає слів УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА, ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА ані в основному тексті проєкту, ані в додатках. Щоправда десь наприкінці «Компетентнісного потенціалу» мовно-літературної галузі у формулюванні «Культурної компетентності» прописані вміння «читати твори літератури», «добирати літературу для читання, щоб одержати насолоду і користь від прочитаного», та ставлення – «потреба читання творів літератури для задоволення та рефлексії над прочитаним». Однак я аж ніяк не можу збагнути, а чому не написати ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА? Бо це ж може бути будь-яка література – науково-популярна, історична, мемуарна, порнографічна чи ще якась. Напевно, це комусь так було треба, щоб викреслити саме художню літературу з тексту Державного стандарту базової середньої освіти.

Я також замислився над тим, ЯКІ ЗНАННЯ визначає той новий проєкт Державного стандарту. Дивлюсь: є державна мова, рідна мова (в разі відмінності від державної), є іноземні мови. А ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ НЕМА. АНІ УКРАЇНСЬКОЇ, АНІ ЗАРУБІЖНОЇ. Тобто Новій українській школі не треба такого знання, яке дає художня література України та світу. Інформація, комунікація, мовні засоби, мовний інвентар, текст/медіатекст – усе це потрібно в НУШ. А чим завинила художня література України та світу?! До речі, для розробників нового Стандарту текст, літературний текст, медіатекст – це одне й те саме. Для тих, хто далекий від філології, скажу, що текстом можна назвати будь-яку сукупність знаків, що має смисл. Текст – надто широке поняття. Наприклад, дорожній знак – це текст. Пост у ФБ – текст. Смайлик чи сердечко – текст. Кінофільм – текст і т.д. Тож виходить, що літературний текст, кінофільм і смайлик, відповідно до цього проєкту Державного стандарту, слід розглядати в руслі єдиного підходу. Чи це не абсурд?

Робота із художнім текстом, із творами художньої літератури вимагає особливого підходу. Це аксіома для фахівців. Але про це розробники проєкту Державного стандарту, напевно, і не здогадуються, бо в цьому проєкті фактично не прописано

таке важливе знання, як художня література (українська, зарубіжна). Те, що власне стосується художньої літератури, в тексті проєкту вмістилося лише в півтора рядки... Так багато додатків у проєкті, а для художньої літератури – ПІВТОРА РЯДКИ! Уявляєте, якими тепер будуть у школі уроки мовно-літературних інтегрованих курсів?! Просто мертвими...

Ось уже майже рік учителі української мови та літератури, зарубіжної літератури борються проти інтеграції навчальних предметів, яку має запровадити цей Державний стандарт у середній освіті. А ми спостерігаємо й співчуваємо їм, людям Слова і борцям за Слово. Чому ж вони борються? Не тому, що вони ретрогради чи противники будь-яких реформ, а тому, що розуміють, що в тій інтеграції відбудеться поглинання і української, і зарубіжної літератур. І викладання мови від цього також постраждає, бо буде нецікавим і відірваним від художньої спадщини України та світу.

Молодь і так мало читає, а з тією інтеграцією перестане читати взагалі. А що натомість?.. Чим будуть зайняті їхні думки й серця? Соцмережі, алкоголь, наркотики... Світ без книжок – це світ духовної темряви й безвиході для України.

Реформатори-інтегратори так бояться української та зарубіжної літератур, а також учителів, які їх викладають, як носіїв вільного мислення, що цілком викреслили із тексту Стандарту поняття «українська література» і «зарубіжна література». Таке відбувається, між іншим, уперше за часів незалежної України. Відбувається брутально і нахабно, без узгодження з фахівцями, без урахування думки громадськості, яка протестує проти цього, яка саме на творах українських і зарубіжних авторів зберегла юне покоління в тяжкі часи кризи, війни та окупації, яку нині переживає Україна. Розробники Стандарту замінили українську і зарубіжну літератури на поняття «оригінальна» і «перекладна» література. Але ж це не одне й те саме. Це можуть бути будь-які тексти (не обов'язково художні) в оригіналі (будь-якою мовою) чи в перекладах (теж будь-якою мовою). Це такий собі «реформаторський» прийом, щоб не пускати в НУШ українську та зарубіжну літератури. А то, не дай, Боже, не тільки вчителі, а ще й діти почнуть мислити, начитавшись Шевченка, Франка, Шекспіра, Сервантеса, Сент-Екзюпері та інших класиків!

Ще одне, суто плагіатне (!) спостереження.

В основному тексті мовно-літературної галузі зазначено, що

«учень/учениця:

взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;

сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, зокрема медіатекстах, та використовує інформацію для збагачення власного досвіду;

висловлює думки, почуття і ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово, зокрема в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови;

досліджує індивідуальне мовлення, використовує мову для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх».

ТЕ SAME читаємо у Державному стандарті початкової освіти (2018):

«Здобувач освіти:

взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;

сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її для збагачення власного досвіду;

висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови;

досліджує індивідуальне мовлення для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх».

А ЧИМ ТОДІ ВІДРІЗНЯЮТЬСЯ УЧЕНЬ/УЧЕНИЦЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ВІД УЧНЯ/УЧЕНИЦІ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ? Мабуть, тим, що в початковій школі *здобувач освіти*, а в основній – *учень/учениця*? У багатьох інших місцях дебільного Стандарту ми знайдемо ще дуже багато абсолютних повторів із Державного стандарту початкової освіти. Якщо це

не ПЛАГІАТ, не АКАДЕМІЧНА НЕДОБРОЧЕСНІСТЬ, то що? Недбальство? Нахабство? Небажання бодай подумати, як розвинути в середній школі те, що учні здобули в початкових класах? Або просто непрофесіоналізм людей, які взялися не за свою справу?

Результат упровадження такого Стандарту базової середньої освіти може бути відомим. Про це вже писали Володимир Винниченко, Михайло Булгаков, Джордж Орвелл, Рей Бредбері та інші автори антиутопій. Це – шлях у прірву. У «бібліотеку, що потонула» на площі Бебельплатц в Берліні. Але то вже буде суто наша, українська трагічна історія. Найбільший модерніст ХХ століття Дж. Джойс говорив: у людині навіть кров тече мовою. Я б додав: і художньою літературою. Отже, думаймо і вдосконалюймо якість нашої крові, бо вона справді може потекти сторіками у синєє море, про що (пробачте за хрестоматію) не раз натякав наш великий Кобзар.

Михайло Наєнко,

професор, лауреат Шевченківської премії,
директор Центру літературної творчості

Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка

ЧОМУ Я НЕ ХОЧУ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «СЛОВЕСНІСТЬ» В УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ?

Пам'ятаю часи, коли в школах панував курс російської літератури, в який було інтегровано лише декілька творів зарубіжної літератури. Фактично це був інтегрований курс російської та зарубіжної літератур. Хоча годин на нього було виділено чимало, а один художній твір могли розглядати в школі подеколи місяць чи навіть два.

У тому інтегрованому курсі не було ані Михайла Булгакова, ані Генріха Белля, ані Джорджа Орвелла, ані Густава Флобера, ані Пауля Целана, ані Айзека Азімова, ані Рея Бредбері... Не було цікавої сучасної літератури, не було популярних серед молоді молодіжних авторів... Лише декілька дозволених класиків – і все! Щоб ніхто з дітей та підлітків ні про що не замислювався, не мав вільного особистого простору, не відчував потреби мандрувати широким світом... Адже відібрати право читати книжки – це означає відібрати право долучитися до культурного досвіду поколінь та різних народів.

Якщо зазирнути ще далі – в часи ХІХ століття, то в той час існував курс «Словесність», у якому вивчали разом мову і літературу. Звісно, літературу тільки ту, було дозволено, а не будь-яку. А то не дай Бог, читаються люди Шевченка чи Достоевського, та й замисляться над тим, як вони живуть...

Чомусь нині, на початку ХХІ століття, у різних засобах масової інформації та соцмережах знов стали обговорювати питання інтегрованого навчання й впровадження інтегрованого курсу «Словесність» у школах України. Навіщо це?

За часів Незалежної України ми стали дихати вільно, а наші діти стали духовно багатшими із самостійними предметами «українська література» і «зарубіжна література», які формували відчуття національної ідентичності й водночас причетності до цивілізованого світу різних континентів, країн і народів.

А тут знов виникла ідея повернення до курсу «Словесність» – інтегрованого курсу мови й літератури.

І щоб навіть назв предметів таких не було – «українська» та «зарубіжна» літератури! Дехто прагне запровадити курс словесності, який фактично уб'є українську та зарубіжну літературу в школі. А разом із ними – і простір свободи української молоді.

Не прочитати сутнісні, світоглядні твори української та зарубіжної літератури – це означає не отримати духовної поживи для розуму й почуттів. Не отримати імпульсу для формування гуманістичного світогляду. Не долучитися до цінностей України та людства.

Як ми будемо жити з цим курсом «Словесність»? Приблизно так, як у минулому. Коли в школі вивчали одне, а читали зовсім інше...

Так і вижили. Ну, що ж, переживемо і це. Будь-які нежиттєві реформи колись-таки закінчуються. Колись настане кінець і цим реформам... Але краще їх не розпочинати з мертвого курсу «Словесність». Так в Україні буде більше шансів рухатися швидше до світової цивілізації та зберегти освічену націю.

Не треба робити історичної помилки й знищувати книжки в проєкті Державного стандарту базової середньої освіти!

«Книга – це віконце, через яке діти бачать і розуміють світ і самих себе», – говорив Василь Сухомлинський. Задумаймося над цими словами!

Валентина Гаркавець,

учитель зарубіжної літератури,

учитель вищої категорії, завідувачка шкільною бібліотекою Красногорівської ЗОШ І-ІІІ ступенів

Білоцерківської сільської ради

Великобагачанського району Полтавської області

ПРОПОЗИЦІЇ УЧИТЕЛІВ

закладів загальної середньої освіти

м. Кам'янця-Подільського та викладачів

Кам'янця-Подільського національного

університету імені Івана Огієнка щодо проєкту

Державного стандарту базової середньої освіти (2020)

Ми, учителі закладів загальної середньої освіти м. Кам'янця-Подільського Хмельницької області, викладачі кафедри історії української літератури та компаративістики та кафедри германських мов і зарубіжної літератури Кам'янця-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, опрацювали та обговорили проєкт Державного стандарту базової середньої освіти (далі – Проєкт).

Вважаємо, що розробка цього стратегічно важливого документа, спрямованого на компетентнісний, особистісно зорієнтований та діяльнісний підходи до навчального процесу, зокрема на розвиток soft skills, є позитивним і актуальним напрацюванням. Виокремлення навчального змісту мовно-літературної галузі в розширеному описі компетентнісного потенціалу конкретизує критерії умінь і ставлень до оцінювання загальних результатів, створює умови для розробки чітких критеріїв навчальних досягнень здобувачів освіти; зміст організації освітньої галузі через «ядро знань» чітко формулює обсяги засвоєних знань. Варто зазначити, що значну увагу приділено роботі учнів із текстом, уперше введено поняття «медіатекст». Однак, на нашу думку, в запропонованому для обговорення документі абсолютно не збалансовано співвідношення мовного та літературного компонентів, до того ж літературний компонент простежується нечітко, поняття «художня література» не виокремлено, відсутнє чітке визначення понять «українська література», «література національних меншин» (для тих, кому українська не є рідною), а також «зарубіжна література». Вважаємо за необхідне розмежувати ці поняття, чітко сформулювати визначення та забезпечити простеження в Проєкті важливості літературного компонента у проєкціюванні ціннісних орієнтирів для учнів.

Пропонуємо свої зауваження до розділів Проєкту.

Розділ «Компетентнісний потенціал»:

– підпункт «Уміння» (додати): «аналізувати та інтерпретувати твори української та зарубіжної літератури, літератури національних меншин, знати здобутки українських перекладачів у становленні української літературної мови»;

– підпункт «Ставлення» (додати): поцінування української та зарубіжної літератури як мистецтва слова, створення ситуації необхідності читання художньої літератури; використання іноземних мов для розширення читацького досвіду, розширення кола читацьких інтересів.

Розділ «Знання» (додати): «ввести поняття «художня література (українська література, зарубіжна література, література мовами національних меншин і корінних народів України)»:

– підрозділ «Інформаційно-комунікаційна компетентність» підпункт «Уміння» (додати): «для розширення читацького досвіду з української та зарубіжної літератур використовувати сучасні цифрові технології»;

– підрозділ «Громадянські компетентності» підпункт «Уміння» (додати): «аналізуючи художні твори, виявляти у них виховний та соціально значущий зміст, літературні застороги».

Розділ «ВИМОГИ...» (додати): «збалансувати літературний компонент, розмежувати поняття «текст/медіатекст і художній твір»

– пункт 1.1. розділ «Конкретні результати» (додати):

«Відтворює зміст літературного твору або уривку (5-6 кл.) усно, створює при цьому ілюстрації, мультимедійні презентації (7-9 кл.).

Розрізняє головних і другорядних героїв твору, встановлює зв'язки між ними усно (5-6 кл.), розкриває специфіку образної системи твору (7-9 кл.) у вигляді схем, ілюстрацій, коміксів тощо»;

– підрозділ 1.3. «Виокремлює усну інформацію» (додати):

«Працює з різними джерелами й видами літературної інформації, аналізує та порівнює їх (5-6 кл.); здійснює відбір цікавої інформації на підставі літературного твору, зіставляє їх у цілому й в окремих елементах (7-9 кл.)»;

– підрозділ 2.3. «Збагачує естетичний та емоційно-чуттєвий досвід» (додати):

«Поціновує красу художнього слова у творах української і зарубіжної літератур (5-6 кл.). Поціновує значення перекладної літератури, діяльності української перекладацької школи (7-9 кл.)»;

– підрозділ 2.5. «Обирає тексти для читання» (додати):

«Із творів класичної і сучасної літератури обирає ті, що відповідають власним життєвим потребам і духовним запитам (5-6 кл.).

Усвідомлює необхідність регулярного читання класичної і сучасної художньої літератури для саморозвитку (7-9 кл.)».

Розділ 3. «Висловлювання думок, почуттів і ставлень, взаємодія з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримання норм» (додати): «Творчо інтерпретує літературні твори у письмовій формі, використовує цифрові технології»

– підрозділ 3.2. «Взаємодія в режимі реального часу» (додати): «Використовує ситуації реального часу (особистого або цифрового спілкування) для збагачення культурного досвіду і задоволення читацьких потреб (5-6 кл.); популяризує читання художніх творів у ситуаціях реального часу в усній або письмовій формі, через цифрові технології, медіапродукти (7-9 кл.)».

Розділ 4. «Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними явищами, їх аналіз» додати: «...та літературними явищами»

– підрозділ 4.1. «Досліджує мовні явища» (додати):

«Розглядає особливості розвитку літературної мови, аналізуючи художні твори (5-6 кл.); досліджує особливості розвитку літературної мови за прочитаними художніми творами (7-9 кл.)».

Щиро сподіваємося, що наші пропозиції, доповнення, зауваження будуть враховані, бо твердо переконані, що у Державному стандарті базової середньої освіти обов'язково повинні бути представлені українська та зарубіжна літератури, які є надзвичайно важливими для виховання учнів.

Віriamo в те, що розробники Державного стандарту базової середньої освіти дотриматимуться принципу демократичності та прозорості у прийнятті та впровадженні документів, які відповідатимуть кращим традиціям вітчизняної освіти та Рекомендаціям Європейського Союзу в галузі освіти.

Рицький Олег Анатолійович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри історії української літератури та компаративістики КПУ імені Івана Огієнка

20 березня 2020 року

Підписи:

Понад 120 підписів

ЛАСКАВО ПРОСИМО ДО СВІТУ АНТИУТОПІЇ!

Про проєкт нового Державного стандарту базової середньої освіти

Латинське слово *reformatio* означає виправлення або перетворення. Справді, реформи покликані виправляти те, що заважає розвитку, що є застарілим і не відповідає вимогам суспільного, наукового, технічного, культурного прогресу. Проте часом під гаслом реформаційних змін разом із водою виплескують дитину, заради якої й затіваються всілякі суспільні пертурбації. Ті виправлення, які наразі відбуваються в середній освіті, зокрема літературній, ЗАГРОЖУЮТЬ життю не тільки окремої дитини, а й усієї української нації, її майбутньому існуванню.

Процес реформування передбачає визначення недоліків, осмислення причин їхньої появи й подальше їх подолання – викорінення. Великий німецький реформатор Мартін Лютер прибив до дверей церкви у м. Віттенберзі «95 тез», у яких він заявив про те, що його не влаштовувало в тогочасній релігії. Уявляєте – цілих дев'яносто п'ять! А розробники проєкту нового Державного стандарту базової середньої освіти не назвали вчителям-словесникам бодай однієї тези про те, ЧОМУ УРОКИ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУР НЕ ВЛАШТОВУЮТЬ СУЧАСНИХ ЧИНОВНИКІВ ВІД ОСВІТИ? Чим же завинила художня література України та світу, яку не пустили на сторінки нового реформаторського документа – проєкту Державного стандарту базової середньої освіти (2020)?!

Можна наводити безліч аргументів на захист її величності ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ. Проте вона не потребує захисту... Вона пережила лихі часи середньовічної інквізиції, радянщини, нацизму та інші темні періоди історії, коли книжки забороняли, спалювали, коли за них катували й розстрілювали... Художня література буде існувати й далі... Утім, уже без українських вчителів і українських дітей... Вона не зникне в нашій галактиці від розчерку пера українських «реформаторів-інтеграторів».

Але простір України без найкращих книжок українських та зарубіжних письменників стане похмурішим і небезпечнішим. У ньому стане менше світла і менше свободи... А відповідно менше думок, почуттів, моралі... До речі, подібну ситуацію описав Рей Бредбері у романі «451 градус за Фаренгейтом», назва якого означає критичну точку згорання паперу. У змальованому американським письменником суспільстві, де лишилися тільки клптики літературних знань, все починалося з подібної реформи – зі знищення уроків читання. Напевно, реформи в середній освіті теж досягли цієї критичної точки – 451 градуса за Фаренгейтом. А що ж чекає на наших дітей далі?.. Невагомість, де для молоді не буде ніякої опори в бурханому сучасному світі.

Усі розумні люди усвідомлюють: якщо діти в школі не прилучаються до читання художніх творів (саме художніх, а не будь-яких текстів чи медіатекстів!), то в дорослому житті до художньої літератури вони можуть і не дійти... До того ж дилема «книжка чи комп'ютер» створює благодатний ґрунт для виключення художньої літератури із життя сучасної людини. А відповідно – до виключення емоцій, людських почуттів, моральних цінностей, які століттями й тисячоліттями виробляло людство в мистецтві Слова.

Наступний крок – це фізичне знищення книжок, які стають спочатку непотрібними, а потім і небезпечними, бо не відомо, які ідеї можна вчитати з книжок. За Реєм Бредбері, нам слід чекати саме такого розгортання подій – появи армії «пожежників», тобто «реформаторів», які полюють на купку людей, що зберігають знання літератури у своїй пам'яті. Це, мабуть, доля вчительської еліти – вчителів зарубіжної літератури...

Реформа виправлення, яку запропонували «реформатори-інтегратори» українському вчителю в новому проекті Державного стандарту базової середньої освіти, породжує тільки антиутопічні асоціації, які прочитуються в усіх рядках і між рядками документа.

Але існує ще одне значення реформаторської діяльності, яке теж викликає загрозові літературні паралелі – реформа як *перевтілення*. Це значення реформування призводить до образів Франца Кафки та Ежена Йонеско, адже тільки література на художньому матеріалі (який, на відміну від інших текстів, є образним і чуттєвим) звертається безпосередньо до внутрішнього світу читача, його естетичних ідеалів. Без шкільних курсів української та зарубіжної літератури процес перевтілення людей на *кома*х і *носорогів* буде стрімким і незворотнім. Медіаосвіта, яка є модним і сучасним освітнім напрямком, вчить сприймати медіатексти, щоб протистояти маніпуляціям, впливам, зомбуванню й викликам. А художня література спонукає до діалогу із автором-творцем та його твором, із різними культурами й епохами, із духовними відлуннями різних поколінь, що слід вважати супер-медіаосвітою.

Реформатори завжди заспокоюють себе тим, що доля всіх реформ – долати супротив тих, хто чіпляється за усталене й звичне. Однак історії відома армія радянських борців за реформи, діяльність яких відкинула нашу країну на десятки (а може, сотні?) років назад, а наслідки виявилися жакливими. Безглузді операції по *заміні, пересаджуванню, схрещуванню* породжували й множили лише *шарикових і швондерів*. «*Сбросим Пушкина с корабля современности!*» – з такого гасла розпочиналася переробка культури в період радянщини. А потім настало розстріляне відродження, а потім – десятки літ радянського мракобіс-ся, втрати якого непоправні.

Нині, на початку XXI століття, коли вже немає й радянщини, чомусь відбуваються подібні експерименти – вилучення художньої літератури із системи виховання молоді. Проект нового Державного стандарту базової середньої освіти фактично вбиває митців і книжки, які навчають мислити, дають смисл людському існуванню. У цьому проекті не знайшлося гідного місця для української й зарубіжної літератур, про них згадано лише побіжно, фрагментарно, мимохідь... Адже головне тепер для реформаторів – мови! Не рубіть гілку, на якій співає пересмішник, не зачиняйте дверей до Країни Див, не руйнуйте дім, який збудував Свіфт!

Звучить по-донкіхотівськи, але не тому, що боротьба з «реформаторами-інтеграторами» марна, а тому, що наш досвід викладання зарубіжної літератури в школі переконав нас у тому, що ми здатні бачити те, що для інших просто не існує. Як пояснював Дон Кіхот: «*Все, що оточує мандрівних рицарів, здається химерним, безглуздим, несправжнім, поставленим сторч головою? І не тому, що воно так і є, а тому, що за ними повсякчас в'ються роєм усякі чаклуни та чарівники, які по своїй уподобі підміняють, перетворюють і перечасовують усі ці речі на краще чи на гірше, залежно від того, чи вони нам добра зичать, чи духом на нас дишуть*».

Підміняють, перетворюють, перечасовують – тобто реформують зараз освіту на гірше, «духом на нас дишуть», задуваючи літературне полум'я добра й любові...

Ольга Орлова,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри світової літератури ПНПУ імені В.Г. Короленка

ЗУПИНІМО ЗНИЩЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ!

Українська громадськість неодноразово виступала проти інтеграції української і зарубіжної літератур, а також проти інтеграції мови та літератури, адже в такому разі суспільство втрачає не тільки літературну освіту, а й своє майбутнє, цивілізоване й духовне.

Проект Державного стандарту базової середньої освіти нівелює і знищує всі досягнення в розвитковій системі літературної освіти, що ми здобули за роки незалежності нашої держави, коли в українських школах діти вивчали найкращі художні твори як рідної, української, так і зарубіжної літератур. Це формувало духовно багатого читача, який уміє орієнтуватися в безмежному океані літератури, обізнаний із найвидатнішими творами світової літератури від античних часів до сьогодення, поринає в мультикультурний простір, у який успішно інтегрується, стаючи носієм гуманістичного світогляду. Особливо важливими й цінними на цьому шляху стали створені оновлені програми з української та зарубіжної літератур, які наповнилися сучасними творами, що викликають захоплення в учнів, прилучають їх до читання й виховують любов до мистецтва Слова.

І замість того, щоб продовжувати й удосконалювати розвиток літературної освіти, її знищують. Що чекає на сьогоднішніх учнів початкової школи, які вчать за стандартами НУШ? Відсутність художньої Книги! Адже мовно-літературна галузь у проекті нового Державного стандарту базової середньої освіти – це переважно вивчення мов, а літературному компоненту відведено лише близько 10%!

Але книжки й тільки книжки – цеглинки духовності людини! Чим більше їх прочитати, тим міцнішим буде фундамент життя, тим успішнішою і довершенішою стане особистість і – як наслідок – суспільство. Саме

через художні твори від покоління до покоління передаються ті надважливіші коди й сенси, без яких людина не стане Людиною, не буде духовно зростати, а перетвориться на примітивну істоту, метою якої буде задоволення лише егоїстичних потреб.

Чи має право держава, зокрема Міністерство освіти і науки, допустити подібну примітивізацію системи освіти й виховання особистості? Відповідь однозначна – НІ!

Нас, учителів-практиків, дуже обурює те, що групою розробників (а це лише 4-5 осіб!) проєкту Державного стандарту базової середньої освіти були проігноровані звернення широкої громадськості та надані пропозиції щодо вдосконалення документа. У проєкті виявлені недоліки й грубі порушення в поступальному розвитку особистості від початкової до середньої школи. Демократична держава не вдається до ігнорування думки більшості у питаннях прийняття важливих стратегічних рішень. Натомість ситуація із мовно-літературною галуззю демонструє протилежне: невеличка група розробників стандарту не враховує пропозиції й думку наукової, учительської, батьківської громади, не здійснює експеримент щодо впровадження інтегрованого навчання, яке закладається як провідне в стандарті.

Тому затверджувати подібний проєкт Державного стандарту базової середньої освіти НЕПРИПУСТИМО! Як неприпустимо й знищувати літературну освіту в Новій українській школі!

Великий український педагог В. Сухомлинський наголошував на важливості художньої літератури в житті людини: «Без пристрасті до книжки людині не доступні культура сучасного світу, інтелектуальне й емоційне вдосконалення».

Зробімо усе, щоб книжки, «кораблі думки», вирушали в тривале плавання крізь час і простір, а свій «дорогоцінний вантаж» доставляли привітним відкритим до сприйняття мистецтва Слова й готовим духовно зростати юним читачам.

Не дамо перетворити на пустелю духовний світ наших дітей, нехай вони втамовують свою спрагу через книжки – «річки, які напоять Всесвіт, від яких лине мудрість століть».

Олена Семенюк,

вчитель української мови та літератури, зарубіжної літератури ЗНЗ І–ІІІ ст. «Скандинавська гімназія»
м. Києва, учитель вищої категорії, учитель-методист,
лауреат Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року-2008» у номінації «зарубіжна література»

ЗАХИСТИ ХУДОЖНЮ ЛІТЕРАТУРУ ДЛЯ ДІТЕЙ УКРАЇНИ!

Я, директор Свалявської гімназії Свалявської районної ради Закарпатської області, вчитель-методист зарубіжної літератури Вікторія Туряниця, не можу мовчати про загрозу, яка нині, як чорна хмара, нависла над нашою освітою та нашими дітьми.

Мова йде про проєкт нового Державного стандарту базової загальної середньої освіти, що виставлений на громадське обговорення на сайті Міністерства освіти і науки. Від цього документа стає страшно й моторошно, адже вперше за часи Незалежної України в ньому у мовно-літературній галузі винищуються українська і зарубіжна література.

Навіть не віриться, що на початку ХХІ століття в Україні потрібно буде доводити користь читання художньої літератури і захищати від спалення книжки...

Комусь, напевно, треба перетворити освічену і читаючу націю на зібрання рабів, які не будуть мислити, а тупо виконувати чийсь розпорядження і безмовно йти у стайню.

Світ без художньої літератури – це світ ворожнечі, цинізму й аморальності. Такий світ потрібен Новій українській школі? Такий світ потрібен реформаторам від освіти? Такий світ потрібен керівництву Міністерства освіти і науки України?..

Ось уже скоро рік учителі й уся передова громадськість України просить почути аргументи на користь читання, на користь збереження книжок у Новій українській школі. Але поки що ніхто не чує... Проєкт Державного стандарту базової середньої освіти вдруге виставили на громадське обговорення, і в ньому так само є плагіат з Державного стандарту початкової освіти, і так само в ньому нічого не змінили щодо

художньої літератури (української та зарубіжної), яку фактично викинули з цього документа.

Через 2 роки цей проєкт увійде в дію, а потім жити за ним Україні доведеться 10 років. Після того, як молодь протягом 10 років буде відірвана від здобутків української та зарубіжної літератур, нація стане іншою... Можна собі тільки уявити – якою...

Як тут не згадати нашого Тараса Шевченка:

На розпутьях велелюдних,
І ніхто не бачить,
І не бачить, і не знає —
Оглухли, не чують;
Кайданами міняються,
Правдою торгують.
І Господа зневажають,
Людей запрягають
В тяжкі ярма. Орють лихо,
Лихом засівають,
А що вродить? побачите,
Які будуть жнива!

Хто як не ми з вами, вчителі-практики, першими зрозуміли, що система освіти потребує оновлення, осучаснення відповідно до вимог сьогодення й майбутнього?! Хто як не ми з вами підтримали й почали рухати вперед Концепцію Нової української школи, навчання на ЕдЕрі та рух ЕдКемпів, включилися в реформування початкової освіти. І хто ж як не ми, свідоме вчительство, зупинилися вражені запропонованим проєктом Стандарту базової загальної середньої освіти?!

«Спочатку було Слово. І Слово було Бог», – говорить Книга Книг Біблія. «Возвеличу малих отих рабів

німих. Я на сторожі коло їх поставлю Слово!» – пише Тарас Шевченко. «Чому майбутнє світу залежить від читання?» – над цим питанням розмірковує у своїй відкритій лекції сучасний британський письменник Ніл Гейман. «Найпростіший спосіб переконатися в тому, що ми виховуємо освічених дітей, – навчити їх читати», – веде він далі.

То що ж не так із нами?! Навіщо знищується Слово, яке несуть до українського школяра два самостійні й самодостатні україноцентричні предмети: українська та зарубіжна літератури?! Невже ми дамо втратити Його Величність Слово у Новій українській школі?! Невже Воно, що хвилює й надихає, окрилює й підносить, несе за собою у височині і глибини, заслуговує на те, щоб бути використаним лише як ілюстрація до мовних явищ, бути препаратом на столі сухого й прискиплого дослідника й існувати для українського учня як текст/медіатекст, а не чудовий довершений витвір?! А як же Шевченкове: «Ну що б, здавалося, слова... Слова та голос – більш нічого! А серце б ється – ожива, як їх почує!.. Знать, од Бога і голос той, і ті слова ідуть меж люди!»?!

Реформатори від освіти бавляться цифрами якихось досліджень: нібито кожен пятий українець не читає книжок, а в кожного четвертого не сформована читацька компетентність... За їхньою логікою, якщо хтось не читає, то всім іншим не треба читати взагалі!

Але ж переважна більшість молоді в Україні читає! У переважної більшості сформована читацька компетентність! Молоді люди України сучасні, освічені й начитані! Сьогодні вони знають наших геніїв Слова і геніїв Слова світу. Наша начитана молодь піднялася на Майдан! Вона піднялася на захист держави проти агресії!

То чому ж реформатори орієнтуються на непереважну меншість?! Чому хочуть зробити так, щоб в Новій українській школі не було української та зарубіжної літератури?!

Схаменіться! будьте люди,
Бо лихо вам буде.
Розкуються незабаром
Заковані люде,
Настане суд, заговорять
І Дніпро, і гори!
І потече сторіками
Кров у синє море
Дітей ваших... і не буде
Кому помагати.
Одцурається брат брата
І дитини мати.
І дим хмарию заступить

Сонце перед вами,
І навіки прокленеться
Своїми синами!

Я, вчитель із 40-річним стажем, підтримую й проголошую головні зауваги до обговорюваного проекту Стандарту базової середньої освіти:

1. Дослухатися до широких кіл учительства, науковців, громадськості, до численних звернень та чіткої й переконливої аргументації на захист літературної освіти.

2. Виконати численні обіцянки міністерства щодо збереження двох самостійних предметів: української та зарубіжної літератури.

3. Припинити підкилимне протягування недосконалого документу, списаного з Державного стандарту початкової освіти, й маніпулювання навколо нього.

4. Прописати у Державному стандарті базової середньої освіти такий важливий компонент, як **ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА (УКРАЇНСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА)**.

Його вилучення руйнує найкращі традиції й здобутки вітчизняної освіти;

призведе до примітивізації середньої освіти, а відтак – і примітивного виховання особистості, адже саме літературна освіта сприяє вирішенню важливих завдань державної й суспільної ваги: виховання патріотизму, формування гуманістичного світогляду особистості, національної ідентичності;

порушує права дітей, які в подальшому оберуть гуманітарний напрям професійної діяльності.

Насамкінець хочу сказати своїм колегам: важливо, щоб наша дискусія не обмежувалася просторами фейсбуку! Пишімо колективні листи, звернення до нашого профільного міністерства, не знижуймо обертів, адже нам це болять!

Я започатковую члендж «Захисти художню літературу для дітей України!».

Дорогі вчителі, письменники, науковці й усі небайдужі! Створюйте і розміщуйте пости, знімайте й розміщуйте в соцмережах відеоролики з вашими зауваженнями до обговорюваного проекту Стандарту базової середньої освіти!!!

І не забувайте писати офіційні звернення на адресу Міністерства освіти і науки. Бо якщо наше Слово не почують, в Україні настане світ без книжок...

Вікторія Туряниця,
директорка Свалявської гімназії
Свалявської районної ради Закарпатської області,
учителька-методистка зарубіжної літератури

МІЖНАРОДНИМ ПАРТНЕРАМ УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ РЕФОРМИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*Звернення педагогів і науковців України щодо проекту
Державного стандарту базової середньої освіти (2020)*

Міжнародним партнерам України в галузі реформи середньої освіти

Копія:

Міністру освіти і науки України;

розробникам проекту Державного стандарту базової середньої освіти

Шановні міжнародні партнери!

Педагогічна й наукова громадськість України висловлює вам щире повагу і дякує за підтримку реформування системи середньої освіти.

Ми хочемо повідомити вам про ситуацію, яка склалася довкола проекту Державного стандарту базової середньої освіти. Його створювали протягом 2019-2020 рр. в межах міжнародних проєктів, зокрема «Фінська підтримка реформи української школи» та ін.

Ми, українські вчителі й науковці, чесно й відкрито заявляємо, що цей проєкт Державного стандарту базової середньої освіти, зокрема мовно-літературна галузь, є найбільш недемократичним і непрофесійним освітнім документом за всю історію Незалежної України.

Він уперше був виставлений на громадське обговорення в червні 2019 р. й викликав великий резонанс внаслідок того, що він не покращує, а значно погіршує стан мовно-літературної освіти в Україні. Ідея інтеграції мов і літератур, закладена в проєкті Державного стандарту середньої освіти, не має належного теоретичного обґрунтування, навчально-методичної бази та експериментальної апробації, а тому неодноразово викликала заперечення фахівців і громадськості (2010, 2015, 2017, 2019).

З червня 2019 р. громадськість направила п'ять відкритих колективних звернень, сотні пропозицій і зауважень. Але вони фактично не були враховані розробниками. Уже після схвалення проєкту Колегією Міністерства освіти і науки за основу в Державному стандарті базової середньої освіти представники громадськості виявили ПЛАГІАТ – абсолютно ідентичні фрагменти із Державного стандарту початкової освіти (2018), про що було сказано в п'ятому відкритому зверненні педагогічної громадськості від 27.09.2019 р. https://zl.kiev.ua/p-yate-vidkryte-zvernennya/?fbclid=IwAR38DyubC_q6cEiRGxr4BBvxWHEWxHUbv4ZVQI3Fs_uyfSmFq73d3sEySRM

Однак невеличка група людей знов У ЗАКРИТОМУ РЕЖИМІ продовжила роботу над проєктом.

Оновлений проєкт Державного стандарту базової середньої освіти виставили на громадське обговорення 4.03.2020 р. – у день, коли Верховна Рада вже припинила повноваження Міністра освіти і науки Ганни Новосад.

Як свідчить цей документ, із пропозицій громадськості нічого не враховано. Більше того – проєкт фактично знищує систему літературної освіти України під виглядом посилення вивчення мов.

Проєкт створювали таємно, усі рішення щодо нього приймали кулуарно, а всі пропозиції фахівців і громадськості фактично відкидали.

На зустрічах із колишнім Міністром освіти і науки України Лілією Гриневич, заступником Міністра освіти і науки України Вадимом Карандієм представникам громадськості було обіцяно:

1) що в Державному стандарті базової середньої освіти будуть обов'язково представлені українська та зарубіжна літератури, які є дуже важливими для виховання сучасних учнів;

2) що разом із проєктом громадськість побачить весь механізм впровадження Державного стандарту базової середньої освіти – Типовий навчальний план, Типову освітню програму, в яких будуть захищені важливі для середньої освіти предмети – українська література і зарубіжна література;

3) що школи зможуть обирати предмети для вивчення – інтегровані чи неінтегровані курси;

4) що пропозиції щодо літературних складників будуть розглянуті робочою групою, а Державний стандарт буде належно доопрацьований.

Жодної з тих обіцянок ані чиновники, ані представники робочої групи не виконали.

Разом із проєктом Державного стандарту базової середньої освіти на громадське обговорення 4.03.2020 р. не виставлені ані Типові навчальні плани, ані Типові освітні програми. Вибору у вчителів і шкіл, окрім інтеграції (користь якої не доведена), фактично

немає. А поняття «українська література» і «зарубіжна література» зникли, їх замінили зовсім інші терміни – «оригінальна література» і «перекладна література», що мають другий смисл (до речі, це не обов'язково художня література, а будь-які тексти мовою оригіналу чи в перекладі).

В Україні від часів здобуття Незалежності українська література і зарубіжна література, які викладаються в школі, мають велике світоглядне й естетичне значення.

Українські педагоги борються за те, щоб учні читали найкращі книжки України та всього світу, а через художню літературу – долучалися до культури Європи та інших континентів, вчилися жити в складному мультикультурному середовищі, вирішувати життєві проблеми на засадах моралі й духовного досвіду багатьох поколінь, втіленого в літературних творах.

Однак запропонований нині на громадське обговорення проєкт Державного стандарту базової середньої освіти свідчить про те, що тим людям, які називають себе «реформаторами», не потрібна художня література – ані українська, ані зарубіжна. Їм не потрібна нація, яка читає художню літературу. Їм не потрібні мислячі й вільні громадяни України. Власне, їм не потрібні ані якісні реформи, ані розвиток середньої освіти в Україні. Адже запропонований проєкт Державного стандарту базової середньої освіти не є кроком уперед, а навпаки – кроком назад, у часи тотального ідеологічного насильства над нацією, освітою.

Ми впевнені, що ви, шановні міжнародні партнери, хотіли зовсім не цього. Ви прагнули, щоб реформи в нашій країні рухалися в демократичному руслі, розумно, прозоро й морально.

На жаль, сьогодні вони насправді не відбуваються.

Українські «реформатори» середньої освіти вважають, що достатньо запровадити інтеграцію предметів, вилучити українську і зарубіжну літературу із системи середньої освіти – і одразу настане Нова українська школа.

Е.Т.А. Гофман у повісті «Крихітка Цахес на прізвисько Цинобер» змалював фантастичну державу Керепес, де правителі вирішили для реформи освіти вирубати всі ліси й вигнати фей, бо вони поширюють поезію і творять різні дива. Щось подібне відбувається із цим проєктом Державного стандарту базової середньої освіти: він спрямований на винищення національних освітніх здобутків, зокрема літературної освіти. Водночас у якому напрямку рухатися далі, щоб отримати нові здобутки, – ніхто не знає. Головне для реформаторів – здійснити інтеграцію, а якими будуть її наслідки – їх не цікавить.

Насправді в Україні не було масштабного експерименту з інтегрованого навчання, не розроблені методики інтегрованого навчання предметів (наприклад мов і літератур), ніхто й ніколи ще не отримував позитивні результати інтеграції предметів. Навпаки, представники академічної спільноти, університетів, шкіл неодноразово заявляли про недоцільність інтеграції української та зарубіжної літератур (або мов і літератур). Тому потрібен зважений підхід для запровадження такої ідеї.

Окрім того, ми знаємо, що в країнах Євросоюзу у закладів середньої освіти є академічна свобода. Вони можуть вибирати, які навчальні предмети вивчати – інтегровані чи неінтегровані. Проте запропонований український проєкт Державного стандарту базової середньої освіти фактично позбавляє наші школи й учителів такої свободи й вільного вибору.

Ми, педагоги й науковці, заявляємо про порушення демократичної процедури створення цього проєкту Державного стандарту базової середньої освіти, про нехтування думкою досвідчених фахівців, а також про неприпустимість вилучення із системи середньої освіти української та зарубіжної літератури під виглядом посилення мовного компонента. Усі розумні люди світу усвідомлюють, що держава, де діти не читають книжки, де немає авторитету Книги, приречена на історичні помилки й духовний занепад, на корупцію і знецінення загальнолюдських ідеалів.

Отже, шановні міжнародні партнери, цей проєкт Державного стандарту базової середньої освіти не може бути підтриманий і схвалений, зокрема мовно-літературна галузь, яка потребує кардинальної переробки на підставі демократичної, прозорої процедури й з урахуванням як традицій вітчизняної освіти, так і Рекомендацій Європейського Союзу в галузі освіти (2018).

ДОДАТОК: Когнітивний аналіз проєкту Державного стандарту базової середньої освіти (мовно-літературна галузь) – 14 сторінок.

Відповідальні особи від наукової та педагогічної громадськості України:

Людмила Юлдашева, голова громадської організації «Всеукраїнська спілка вчителів-словесників України», лауреат Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2014», кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри слов'янської філології і журналістики Таврійського національного університету імені Володимира Вернадського

Світлана Тіхоненко, учитель зарубіжної літератури гімназії № 9 м. Кропивницького, учитель вищої категорії, учитель-методист, дипломант Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2014» у номінації «Зарубіжна література»

Представники педагогічної та наукової громадськості (понад 1000 підписів)

КОГНІТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОЄКТУ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ГАЛУЗЬ)

4 – 31 березня 2020 р. на сайті МОН
(на громадському обговоренні)

Укладач – кандидат філологічних наук, учитель-методист української мови та літератури, зарубіжної

літератури, голова робочої групи із модернізації навчальної програми із зарубіжної літератури (2015, 2017), лауреат Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2014» у номінації «зарубіжна література»
Людмила Юлдашева

Державний стандарт базової середньої освіти (2020) https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti	Когнітивні запитання та зауваги 7 когнітивних запитань до розробників проєкту Державного стандарту базової середньої освіти та чиновників МОН Навіщо знищувати українську та зарубіжну літератури в новій українській школі? Який смисл у реформах, якщо вони ведуть не до покращання, а до погіршення освіти? Чому потрібно відмовитися від найкращих вітчизняних здобутків, зокрема системи літературної освіти? Якими будуть наслідки НУШ без української та зарубіжної літератур, без читання книжок? Якщо тисячі фахівців не згодні з проєктом, то хто винен у його недосконалості – вчителі та науковці чи 5-7 осіб, які його розробляли? Чому розробники й чиновники не чують громадськості і не йдуть на діалог? Як тепер виправити проєкт і зробити його справді сучасним і відповідним європейським і українським викликам?
Когнітивний аналіз мовно-літературної галузі в проєкті Державного стандарту базової середньої освіти (2020)	
Частина 1 ЧИТАЄМО І АНАЛІЗУЄМО ОСНОВНИЙ ТЕКСТ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ	
Метою мовно-літературної освітньої галузі є розвиток компетентних мовців й читачів, які володіють українською мовою, здатні спілкуватися мовами відповідних корінних народів і національних меншин, іноземними мовами – для духовного, культурного й національного самовираження та міжкультурного діалогу.	Когнітивне запитання Де тут йдеться про читання і прилучення до читання художньої літератури України та інших народів світу?
	Когнітивні зауваги «Володіють українською мовою», «здатні спілкуватися... мовами». Це і все? Читати художню літературу (українську та зарубіжну) не потрібно в НУШ?

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з мовно-літературної освітньої галузі (державна мова, оригінальна та перекладна література державною мовою) для класів (груп) з українською мовою навчання, подані у додатку 2, впорядковано за переліченими нижче групами, які передбачають, що: (...)	Когнітивне запитання Чому зникли поняття «українська література» і «зарубіжна література»? Які фахівці так вирішили?
	Когнітивні зауваги Оригінальна і перекладна література – це не одне й те саме, що УКРАЇНСЬКА та ЗАРУБІЖНА ХУДОЖНЯ література. Оригінальна і перекладна література – це будь-які тексти мовою оригіналу й у перекладах, а не цілісні естетичні системи національних художніх літератур.
учень/учениця: взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;	ПЛАГІАТ: Здобувач освіти: взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях; Державний стандарт початкової освіти зі змінами Постанова Кабінету Міністрів № 688 від 24.07.2019 https://xn--80aagahqwyibe8an.com/kabineta-ministriv-postanovi/postanova-vid-lipnya-2019-688-pro-vnesennya376611.html
сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, зокрема медіатекстах, та використовує інформацію для збагачення власного досвіду;	ПЛАГІАТ: сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її для збагачення власного досвіду; Державний стандарт початкової освіти зі змінами Постанова Кабінету Міністрів № 688 від 24.07.2019
висловлює думки, почуття і ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово, зокрема в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови;	ПЛАГІАТ: висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови; Державний стандарт початкової освіти зі змінами Постанова Кабінету Міністрів № 688 від 24.07.2019
досліджує індивідуальне мовлення, використовує мову для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх.	ПЛАГІАТ: досліджує індивідуальне мовлення для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх. Державний стандарт початкової освіти зі змінами Постанова Кабінету Міністрів № 688 від 24.07.2019
	Когнітивне запитання Де у фрагментах, які є копіями з Державного стандарту початкової освіти, йдеться про читання художньої літератури (української та зарубіжної)?
	Когнітивні зауваги «Тексти різних видів, зокрема медіатексти» – надто широке поняття. Текст – це зв'язана і послідовна сукупність знаків, що має смисл. Художній твір, художня література потребують особливого підходу, а не такого, як до інших текстів.
Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта), визначені в додатках 5-6, впорядковано за переліченими нижче групами, які передбачають, що: (...)	
учень/учениця: сприймає усну інформацію та письмові тексти іноземною мовою в умовах безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування;	ПЛАГІАТ: Здобувач освіти: сприймає інформацію, висловлену іноземною мовою в умовах безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, та критично оцінює таку інформацію; Державний стандарт початкової освіти зі змінами Постанова Кабінету Міністрів № 688 від 24.07.2019
взаємодіє з іншими особами усно, письмово та в режимі реального часу засобами іноземної мови;	

надає інформацію, висловлює думки, почуття та ставлення іноземною мовою.	ПЛАГІАТ: надає інформацію, висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами усно, письмово та в режимі реального часу, використовуючи іноземну мову. Державний стандарт початкової освіти зі змінами Постанова Кабінету Міністрів № 688 від 24.07.2019
	Когнітивне запитання Де тут йдеться про читання художньої літератури іноземними мовами? Читання творів зарубіжної літератури іноземними мовами не потрібне в НУШ?
	Когнітивні зауваги Нині в курсі зарубіжної літератури учні читають художні твори в українських перекладах та іноземними мовами (якщо вивчають ці мови). Це записано в навчальних програмах.
	Когнітивне запитання Чим відрізняється Державний стандарт базової середньої освіти від Державного стандарту початкової освіти? Чи повинен бути розвиток в освіті?
	Когнітивне запитання Якщо галузь називається МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЮ і прописані вимоги до вивчення МОВ , чому не прописані вимоги до вивчення ЛІТЕРАТУР ?
23. На підставі базового навчального плану розробляються типові навчальні плани як компонент типової освітньої програми. Вони містять орієнтовний перелік навчальних предметів (інтегрованих курсів), формування змісту яких може здійснюватися шляхом упорядкування в логічній послідовності результатів навчання кількох інтегрованих освітніх галузей, однієї освітньої галузі або її окремих складників.	Когнітивне запитання А тепер будуть тільки інтегровані навчальні предмети? Тільки інтегровані курси?
	Когнітивні зауваги В Україні не було проведено експерименту з інтегрованого навчання мов і літератур, немає відповідних методик і спеціалістів. Ніхто ще не довів користь від цього. Потрібно розробити теоретичну базу, методики інтегрованого навчання, запровадити перехідний період і демократичний вибір шкіл інтегрованого чи неінтегрованого навчання мов і літератур.
Частина 2 ЧИТАЄМО ТА АНАЛІЗУЄМО ДОДАТКИ ДО МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ГАЛУЗІ	
Додаток 1. Компетентнісний потенціал мовно-літературної освітньої галузі	
1. Знання (державна мова, рідна мова (у разі відмінності від державної)) 2. Знання (іноземні мови)	Когнітивне запитання Хіба художня література не є знанням, як і мова?.. Тоді чому в переліку компонентів галузі немає української та зарубіжної літератур?
	Когнітивне запитання Хіба поняття «художня література» входить у поняття «мова»?
	Когнітивне запитання Якщо українську і зарубіжну літератури вилучити із системи середньої освіти, це буде краще чи гірше для молоді?
	Когнітивні зауваги Поняття «художня література» не входить до поняття «мова». Художня література – самостійна галузь культури, вид мистецтва.
	Когнітивні зауваги Українська та зарубіжна літератури відіграють в освіті не менш важливу пізнавальну і виховну роль, аніж державна мова і рідна мова.
	Когнітивні зауваги Художня література – це особливе знання. Духовне, естетичне, моральне, світоглядне, втілене в спадку різних поколінь і народів. Художня література дає емоційно-образне уявлення про світ, людину, суспільство, цінності.

Складники знання в проєкті Державного стандарту базової середньої освіти Знання (державна мова, рідна мова (у разі відмінності від державної)): Інформація. Комунікація. Текст/медіатекст. Мовні засоби.	Когнітивне запитання Хіба можна звести всю художню літературу України та народів світу до понять <i>Текст/медіатекст</i> ? Хіба художній твір і будь-який інший твір або медіатекст є поняттями одного ряду?
Текст/медіатекст (...) Літературні твори (оригінальні й перекладні). Роди і жанри літератури. Літературні напрями й течії. Літературно-мистецькі епохи. Художній образ. Емоційний стан і вчинки персонажів, характери. Читацький досвід. Емоційний стан читача. Естетична цінність. Індивідуальний стиль.	Когнітивне запитання Чому зникли терміни «українська література», «зарубіжна література»? Чому системи національних літератур, до яких долучені нині школярі, фактично замінено на окремі твори (оригінальні й перекладні)?
	Когнітивні зауваги Розмаїття художньої літератури (української та зарубіжної) не можна звести до понять <i>Текст/медіатекст</i> . Художня література має бути окремим складником розділу <i>Знання</i> в Державному стандарті. До художньої літератури застосовуються особливі підходи, аніж до інших видів текстів та медіатекстів.
Складники знання в проєкті Державного стандарту базової середньої освіти Знання (іноземні мови) Знання світу. Соціокультурні знання. Інформація. Комунікація. Мовленнєві функції та мовний інвентар.	Когнітивне запитання Чому в проєкті Державному стандарті не враховано використання іноземних мов для читання творів художньої літератури?
	Когнітивні зауваги У проєкті Державного стандарту базової середньої освіти НЕ ПЕРЕДБАЧЕНО такого знання, як ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА (українська і зарубіжна), що значно погіршить стан освіти молоді.
Додаток 1. Компетентнісний потенціал мовно-літературної освітньої галузі Ключові компетентності Вільне володіння державною мовою. Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами.	Когнітивне запитання Чи сприяє читання художньої літератури кращому вивченню мов? Чи потрібно застосовувати мови для збагачення кола читання художньої літератури (української, зарубіжної)?
	Когнітивні зауваги У ключових компетентностях щодо державної мови та інших мов нічого не сказано про читання художньої літератури. Отже, вивчення мов у проєкті Державного стандарту відокремлено від читання художньої літератури України та світу.
Ключові компетентності Компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій Математична компетентність Інноваційність Екологічна компетентність Інформаційно-комунікаційна компетентність	Когнітивне запитання Чому у формулюваннях цих компетентностей нічого не сказано про художню літературу, про її роль у формуванні цих компетентностей?
Ключові компетентності Навчання впродовж життя Ставлення: (...) розуміння ролі читання для гармонійного розвитку й самовдосконалення.	Когнітивне запитання Про яке «читання» йдеться? Читання ЧОГО, ЯКИХ ТЕКСТІВ? Чи всяке читання сприяє гармонійному розвитку та самовдосконаленню?
Ключові компетентності Громадянські та соціальні компетентності	Когнітивне запитання Чому у формулюваннях цих компетентностей нічого не сказано про важливість читання української та зарубіжної літератур, які за різних часів сприяли утвердженню справедливості й демократії в суспільстві?

	Когнітивне запитання Громадянський та суспільний досвід України й інших країн і народів, утілений у літературних творах, не потрібен НУШ?
Ключові компетентності Культурна компетентність Уміння: (...) читати твори літератури, використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях; (...) Ставлення: потреба читання творів літератури для задоволення та рефлексії над прочитаним; (...)	Когнітивне запитання Про ЯКУ ЛІТЕРАТУРУ йдеться? Художню чи нехудожню?
	Когнітивні зауваги Навіть у формулюваннях культурної компетентності у проєкті Державного стандарту нівельовано значення художньої літератури (української та зарубіжної).
Ключові компетентності Підприємливість та фінансова грамотність Уміння:(...) пояснювати, зокрема на прикладі творів літератури, значення заощадження, інвестування, запозичення, страхування тощо; (...) Ставлення: (...) сприймання, зокрема на прикладі творів літератури, матеріального ресурсу як одного із засобів досягнення добробуту.	Когнітивні зауваги Уявіть, як учні зрозуміють значення заощадження, інвестування, запозичення на прикладі образів Скруджа, Гобсека, Цахеса, Чичикова та подібних персонажів...
	Когнітивні зауваги Художній літературі не знайшлося місця в <i>Компетентнісному потенціалі галузі</i> . Поняття «художня література», «українська література», «зарубіжна література» ВІДСУТНІ в Компетентнісному потенціалі.
	Статистика Ключові компетентності в проєкті Державного стандарту – це повних 7 сторінок друкованого тексту. Тут слово читання використано 1 раз , а слово література (без конкретизації) – 4 рази . В усіх інших випадках йдеться про вивчення мов, формування вмінь і ставлень у відриві від художньої літератури.
Додаток 2 ВИМОГИ до обов’язкових результатів навчання здобувачів освіти з мовно-літературної освітньої галузі (державна мова, оригінальна та перекладна література державною мовою) для класів (груп) з українською мовою навчання	Когнітивне запитання Чому поняття «українська література» і «зарубіжна література» замінені на «оригінальна та перекладна література»? Які фахівці так вирішили?
	Когнітивні зауваги Уперше за часів Незалежності в школі фактично ВИЛУЧИЛИ важливі світоглядні предмети – українську і зарубіжну літературу
	Статистика Основний текст проєкту Державного стандарту – 12 сторінок . Основний текст мовно-літературної галузі – 1 сторінка . Додатки до мовно-літературної галузі: Додаток 1 – 7 сторінок . Додаток 2 – 24 сторінки . Додаток 3 – 22 сторінки . Додаток 4 – 23 сторінки . Додатки 5, 6 – 53 сторінки .

	Когнітивне запитання Скільки усього сторінок додатків до мовно-літературної галузі? Чи не забагато? Чи це не абсурд, коли основного тексту майже немає, а скрізь одні додатки!
	Статистика У Додатку 2 до мовно-літературної галузі – понад 300 пунктів (конкретних результатів та орієнтирів для оцінювання)!
	Когнітивне запитання Хто з учителів і як зможе забезпечити всі ці понад 300 пунктів ? Чи зможуть їх виконати учні? А як тепер під усі ці пункти написати навчальні програми?
	Когнітивні зауваги Державний стандарт має бути чітким, зрозумілим і реальним до виконання.
	Статистика У цих понад 300 пунктах (Додаток 2) слово читання використовується 4 рази ; слово література, літературний твір – 25 разів . Слів українська література, зарубіжна література – 0 . Усе решта – про мови і мовленнєву діяльність.
	Когнітивне запитання Скільки відсотків становить художня література в проєкті Державного стандарту? 10% чи менше/більше?
	Когнітивне запитання Чи будуть учні середньої школи читати твори української та зарубіжної літератури, якщо в Державному стандарті фактично обмежено такий вид навчальної діяльності?
	Когнітивні зауваги Художня література не є лише прикладом до мовних явищ. Тому про художню літературу, як і про мову, необхідно писати в усіх конкретних результатах та орієнтирах для оцінювання. Адже галузь називається МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЮ , а не МОВНОЮ .
	Когнітивне завдання Порахувати, скільки разів використовуються слова читання, художня література, літературний твір, українська та зарубіжна літератури та похідні в інших Додатках до проєкту.
	Когнітивне запитання Якими будуть соціальні та моральні наслідки упровадження ТАКОГО Державного стандарту базової середньої освіти?
	Когнітивне запитання НУШ стає засобом знищення книжок України та світу? Просто не віриться...
	Когнітивні висновки У проєкті Державного стандарту вивчення мов відокремлено від художньої літератури. Української та зарубіжної літератури немає. Вони будуть існувати й далі, бо мистецтво не залежить від НУШ. Але вже без нас, українських дітей та вчителів...
	До когнітивних роздумів «Ми повинні робити речі прекрасними. Не робити світ гіршим, ніж він був до нас... Я сподіваюся, ми зможемо передати нашим дітям світ, де вони будуть читати, де вони будуть уявляти і розуміти». Ніл Річард Мак-Кіннон Ґейман. «Чому наше майбутнє залежить від читання» (2013)

ДАВАЙТЕ ЗАЛИШИМО ДІТЯМ НАЙКРАЩІ КНИЖКИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ!

Я, Вікторія Макаренко, вчитель вищої категорії, старший учитель української мови, української літератури, зарубіжної літератури гімназії № 20 м. Попасної Луганської області, не можу мовчати щодо проекту Державного стандарту базової середньої освіти, який винесено на громадське обговорення на сайті Міністерства освіти і науки України.

В останні роки Україні і всім нам довелося багато чого пережити, тому я й мої колеги, як ніхто, усвідомлюємо, як важливо, щоб діти в часи складних випробувань читали твори художньої літератури, яка не дає їм втратити смисл існування, уяву та надію на краще.

Тому я буду знов говорити про мовно-літературну галузь у проекті Державного стандарту, яка викликає найбільше обурення і занепокоєння в нас, учителів-практиків.

Деякі розробники поширюють у соцмережах інформацію, що ми неправильно прочитали цей проект і неправильно його зрозуміли. Що нам начебто не варто хвилюватися, бо в цьому проекті захищені українська література і зарубіжна література. Що в учителів є вибір – інтегроване чи неінтегроване викладання предметів. Що художній літературі в проекті Державного стандарту відведено так само місця, як і мовам.

Але не треба говорити на чорне біле, а на біле – чорне! Такого в мовно-літературній галузі проекту Державного стандарту базової середньої освіти НЕМАЄ! А як його НЕМАЄ, так його і НІДЕ ВЗЯТИ!

Я думаю, ви всі вже уважно прочитали цей славнозвісний документ. І не один раз! НЕМАЄ там слів **українська література, зарубіжна література**. НЕМАЄ навіть поняття **художня література**! НЕ ПРОПИСАНО там чітко і зрозуміло, що «цей Державний стандарт забезпечує вільний вибір шкіл і педагогів у виборі для викладання інтегрованих і неінтегрованих предметів». НЕ ЗАЗНАЧЕНІ в розділі **Знання** разом із мовами літератури – українська і зарубіжна. А у Вимогах до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти йдеться переважно про інформацію, повідомлення, різні види висловлювань, тексти й медіатексти, але дуже мало власне про художню літературу, про художні твори, а слів українська література і зарубіжна література – там знову ж таки НЕМАЄ.

Нас, учителів-практиків, не влаштовують поняття **оригінальна і перекладна літератури**. Це означає вилучення нашої національної української літератури зі свідомості учнів, а також цілого комплексу зарубіжних літератур, які дають молоді відчуття причетності до інших країн, інших культур, гуманістичних і демократичних цінностей світу.

Ми вже так багато говоримо і пишемо про цей проект Державного стандарту базової середньої освіти, що його вже можна було прочитати по складах вголос чиновникам із Міністерства освіти й

науки і нарешті розібратися, що ж там не так та виправити помилки.

Але розробники свідомо прагнуть ввести вчителів в оману, заспокоїти, що нічого не загрожує літературній освіті, а під виглядом цього – затвердити цей не просто непрофесійний, а небезпечний документ.

Ми, вчителі, боїмося, що не зважаючи на всі наші зауваження й пропозиції, цей проект все ж таки спробують протягнути на затвердження, що значно обмежить читацький простір наших дітей, відірве їх від української та зарубіжної літератур. А це призведе до створення покоління рабів, адже без книжок особистість не може бути сформована вільною і мислячою, а нація не може бути повноцінною.

Проте я все ж таки закликаю своїх колег не опускати руки і писати офіційні звернення на адресу МОН щодо обговорення проекту Державного стандарту базової середньої освіти.

Не припиняйте боротьби і не дайте себе приспати фальшивими словами й обіцянками! Читайте цей проект самостійно, читайте разом і особисто розбирайтеся в суті проблеми!

Направляйте офіційні звернення, зауваження й пропозиції на вказану на сайті МОН адресу – поштовою та електронною!

Кожен із вас повинен зробити щось конкретне для збереження української та зарубіжної літератур, яким ви присвятили своє життя.

Окрім того, я пропоную Міністерству освіти і науки України та розробникам проекту Державного стандарту базової середньої освіти в межах громадського обговорення зустрітися за круглим столом із представниками педагогічної громадськості, із передовими вчителями, методистами з різних регіонів, науковцями, щоб обговорити проблемні зони цього проекту та все ж таки зробити такий проект Державного стандарту, який буде справді гідний Нової української школи та України.

Учительство не просто заперечує! Учительство пропонує і шукає шляхів виходу із проблемної ситуації. Я прошу розробників і чиновників Міністерства освіти і науки України почути тисячі учителів! Давайте доопрацюємо цей проект Державного стандарту базової середньої освіти і будемо рухатися вперед!

Я закликаю не нищити, а розвивати вітчизняні здобутки! Не ховатися від громадськості, а йти на діалог із нею! Не відсторонюватися від проблем, а шукати вихід із них!

Давайте залишимо нашим дітям найкращі книжки України та світу!

Вікторія Макаренко,

вчитель вищої категорії,

старший учитель української мови, української літератури, зарубіжної літератури гімназії № 20 м. Попасної Луганської області

**ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ
МІНІСТРУ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРУ УКРАЇНИ,
Комітету Верховної Ради України
з питань освіти і науки**

За 25 років громадської діяльності нам доводилося багато спілкуватися з різними молодіжними групами, зокрема й неформальними об'єднаннями, тому ми розуміємо, наскільки сьогодні важливими є питання освіти та виховання, актуальність втілення прогресивних реформ. Але реформування має бути виваженим і мудрим, потрібно врахувати кращий досвід, не знищувати те надбання, що є цінним для будь-якого суспільства, – систематичне долучення школярів до читання й осмислення літератури, усвідомлення її гуманістичного потенціалу. Вивчення в школі літератури своєї країни та країн світу створює унікальну можливість передати майбутнім поколінням кращий цивілізаційний досвід і духовні надбання людства, що

допоможуть особистості долати будь-які труднощі: доброзичливість, щирість, толерантність і повагу, турботу і любов до оточуючих, прийняття й розуміння інших людей та їхніх точок зору, здатність співчувати і захищати власну гідність і рідну землю, природу, власне життя, життя і щастя всіх живих істот на планеті. Ми впевнені, що шкільне вивчення української та зарубіжної літератур, осягнення під керівництвом учителя шедеврів мистецтва слова є дієвим засобом формування гармонійної особистості та вирішення актуальних проблем українського суспільства.

Тому просимо вас посприяти збереженню української та зарубіжної літератури в школах України, не затверджувати, а спрямувати на ґрунтовне доопрацювання проєкт Державного стандарту базової середньої школи, залучити до вдосконалення документа досвідчених фахівців (як науковців, так і вчителів-практиків).

З повагою

Вице-президент

М. М. Динька

16.03.2020 р. № ВГ-52

**ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ
МІНІСТРУ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРУ УКРАЇНИ,
Комітету Верховної Ради України з питань освіти і науки**

Громадська спілка «Воля Громади» долучається до громадського обговорення проєкту Державного стандарту базової середньої освіти й виступає за збереження вітчизняної моделі мовно-літературної освіти в школах України.

Громадянське суспільство України вкотре звертається до влади з проханням зберегти важливі літературні курси (українську та зарубіжну літератури) в шкільній освіті, не допустити інтеграції предметів, які мають вивчатися в школі. На наше переконання, інтегрувати предмети можна лише тоді, коли учень добре обізнаний у їхній історії та теорії, усвідомлює внутрішні процеси розвитку та умови існування, тоді це призведе до удосконалення знань школярів, до якісного формування ключових і предметних компетентностей.

Майбутнє України сьогодні залежить від усвідомлення й утвердження у суспільстві найважливіших цінностей (національних та загальнолюдських), що їх відстояли, заплативши кров'ю, українці під час революційних подій

на Майдані 2013-2014 років: Свобода, Гідність і Любов. Саме світова література (українська та зарубіжна), читання і осмислення книг різних епох і народів дає можливість особистості усвідомити гуманістичні ідеали людства, допоможе відчувати свою цінність, цінність природи і кожної людини на Землі, сформувати нерепресивну свідомість, небайдужість, доброзичливість, вдячність, бажання бути миротворцями, аристократами духу і допомагати світу усвідомити гармонію істини.

Довідка: Громадська спілка «Воля Громади» є неприбутковим, нерелігійним і неполітичним об'єднанням, створеним задля об'єднання громадських організацій та ініціатив, а також окремих громадян з метою формування в Україні нового суспільства, основою якого стане свідомою громада патріотів. ГС «Воля Громади» здійснює свою діяльність у багатьох напрямках: опікується Солом'янським Ландшафтним парком у Києві; щороку влаштовує етнічні свята Трійця та Івана Купала; організовує патріотичний фестиваль вшанування волонтерів «Воля Громади: Червона доріжка Гідності» тощо. Отримати детальну інформацію про діяльність ГС «Воля Громади» можна на веб-сайті www.volyagromady.org.ua і за телефоном: 093 759-93-52.

З повагою

Президент спілки

Д. В. Рутковський

16.03.2020 р. № ВЛ-6

**Президенту України,
Міністру освіти і науки,
Прем'єр-міністру України,
Комітету Верховної Ради України
з питань освіти і науки**

Підтримуючи ідею реформування освіти в Україні, громадська організація «Воля Громади» натомість виступає проти знищення української та зарубіжної літератур у проєкті Державного стандарту базової середньої освіти. На своїй сторінці в інтернеті та під час патріотичних акцій, починаючи з часів Революції Гідності, наша організація неодноразово виступала за об'єднання українського суспільства, концентруючи увагу на тих його особливостях, якими варто пишатися і які необхідно зберегти.

Ми не маємо копіювати досвід інших країн, адже наш досвід вивчення національної (української) та полінаціональної (зарубіжної) літератур є унікальним і гідним популяризації у світі. Тож маємо самі не відмовлятися від нього, заохочуючи інші країни включати в свої освітні сис-

теми більше літературних курсів, які презентують культуру різних народів.

Прихильникам інтегрованого курсу «Мова і література», який чітко проглядається в тексті нового Державного стандарту, важко усвідомити катастрофічні наслідки їхньої «інтеграції» (фактично – знищення шкільної літературної освіти) для майбутнього нашої держави, що знаходиться в стані гострої боротьби за свою ідентичність і незалежність, адже вони самі не були відлучені від радості спілкування з кращими досягненнями художньої думки України і світу. Проєкт Державного стандарту у такому вигляді позбавляє наших дітей, майбутні покоління українців такого простого, але, безперечно, життєво необхідного задоволення – радості від читання й глибокого усвідомлення прочитаного, можливості обміну враженнями і думками в колективі однолітків, права на повноцінний естетичний та одночасно інтелектуальний розвиток.

З повагою

Вице-президент

А. А. Буткевич

ЩО РОБИТИ, або Роздуми й почуття щодо проєкту Державного стандарту базової середньої освіти (2020)

*Учітесь, читайте,
І чужому навчайтесь,
Й свого не цурайтесь.
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає...*
Т. Г. Шевченко

Ознайомлення з проєктом Державного стандарту базової середньої освіти показало, що він пропонує певні *новації*, важливі для існування особистості у відкритому інформаційному та геополітичному просторі, однак не готує її та суспільство в цілому до розбудови і захисту держави Україна, поширення її мови й культури в усіх сферах національного життя та поза його межами, подолання шкідливої спадщини колоніального й тоталітарного минулого, вирішення болючого питання формування національної та державної ідентичності, довготривале розмивання яких уможливило дієвість гібридних (військово-пропагандистських) дій Російської Федерації на територіях нашої країни.

Зазначений вище проєкт руйнує **національну систему шкільної мовно-літературної освіти**, що сформувалася за часів Незалежності та спрямована на вирішення цих гострих питань, на розбудову **Духовної Стіни**, без якої в сучасному світі не здатна до тривалого існування жодна держава й нація. Всупереч хронічному дефіциту бюджету освіти й науки ця система вже почала демонструвати певні позитивні результати. Спостерігається процес покращення рівня володіння молоддю українською мовою, активно розвивається українське письменництво та художній переклад, помітно збільшилася чисельність видань української оригінальної та перекладної (зарубіжної) літератури, активізувалася театральна та інші галузі культурного життя нації. Між дзеркалами Свого і Чужого у свідомості пересічних українців почав поволі вибудовуватися образ рідної культури.

Твори мистецтва слова, ознайомлення з якими відбувається системно та під керівництвом вчителя, – не лише поштовх для розвитку культури і економіки, але й важливий і БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНИЙ засіб *виховання* підростаючого покоління та формування багатьох необхідних для життя і розбудови цивілізованого суспільства *навичок*, зокрема здатності до **художнього сприймання**, уміння цінувати і насолоджуватися Красою, яка, за словами відомого класика, «врятує світ». За сучасних українських реалій ця теза перетворюється на «врятує український світ». І вирішення цього нагального питання потребує, перш за все, збереження і посилення потуги української системи мовно-літературної освіти, а не бездумного копіювання досвіду країн (нехай і успішних), що не мають таких екзистенційних викликів, як сучасна Україна, яка лише починає процес національного відродження з попелу століть бездержавності та манкуртства, та ще й за умов війни з осканьженим сусідом-загарбником.

Упевнена, що на сучасному етапі розвитку українського суспільства та за умов існуючих і потенційних загроз для Української держави і українства як такого, об'єднання й денационалізація україноцентричних та україноформуючих шкільних предметів «Українська мова», «Українська література» (оригінальна) та «Зарубіжна література» (українська перекладна література) є НЕПРИПУСТИМИМ! А от налагодження стрункої системи **міжпредметних зв'язків** (на рівні програм, підручників та навчально-виховного процесу) є корисним і вкрай потрібним!

З метою увиразнення мистецької складової шкільних курсів «Українська література» та «Зарубіжна література»

та посилення їх культуротворчої потуги доречним вбачається об'єднання цих дисциплін із відповідними частинами шкільного курсу «Художня культура», тобто створити на їх основі два шкільні предмети: **«Українська література й культура»** та **«Література й культура зарубіжних країн»**.

Якщо говорити про перспективу, то об'єднання двох шкільних літературних курсів є можливим і навіть може бути корисним, але за умови ретельної попередньої підготовки і усвідомлення стратегічної мети. До першої я б віднесла таке: створення експериментальних програм і підручників; запровадження експериментального навчання в окремих закладах середньої освіти різного типу та регіонального розташування; проведення професійної підготовки (перепідготовки) всіх учителів української філологічної тріади (української мови і літератури та зарубіжної літератури), а не просте скорочення останніх, формування готовності вчителів-філологів (в т.ч. юридичної) до такого об'єднання. Адже не можна простим розчерком «пера» відправити на звалище історії унікальний досвід та здобутки, що були накопичені в ході викладання шкільного предмета «Зарубіжна література», як не можна дозволити вчителю без знання предмету викладати його іншим. На мою думку, вирішити це питання допоможе 2-3-річне (в залежності від рівня початкових знань з української мови, української літератури, зарубіжної літератури та їх методик) навчання вчителів-філологів за дистанційною або екстернатною формою із подальшим правом викладання в школі (за умови успішного проходження випускних випробувань) предмету **«Українська мова»** та інтегрованого курсу **«Література (українська, зарубіжна та національних меншин України)»**. Не зайвою буде й можливість добровільного вибору закладами середньої освіти (на основі спеціалізації закладу та побажань учнів і батьків) формату вивчення української та зарубіжної літератури: за умов *міжпредметної інтеграції* чи *внутрішньопредметної*. Бо головне – результат, тобто ефективна реалізація стратегічної мети шкільної літературної освіти, яку вбачаю, перш за все, в **людино-, нацією- та державотворенні**.

Що стосується шкільного вивчення української мови, то, впевнена, що цей предмет повинен залишатися як самодостатній та інтегрований (тотально і міжпредметно) з УСІМА шкільними дисциплінами. На мою думку, в цьому питанні вже давно треба подивитися правді в очі і почати застосовувати в навчальному процесі здобутки методики вивчення іноземних мов. І перевіряти (в т.ч. у форматі ЗНО) не лише теоретичні знання й навички письма, але й (перш за все) навички **говоріння**, здатність до вільного усного спілкування українською мовою в різних стилях та на різні теми. Звісно, що вивчення мови має відбуватися на кращому літературному (але також публіцистичному та науковому) матеріалі та у тісному взаємозв'язку з літературними курсами. І почати вибудовувати цей зв'язок треба вже зараз – через об'єднання учительських філологічних кафедр, узгодження календарно-тематичних планів, періодичне проведення бінарних уроків, систематичного висвітлення питань взаємозв'язку на уроках з усіх дисциплін української філологічної тріади.

Роботи багато, але робити її треба не через коліно, а з усвідомленням відповідальності за майбуття держави та української нації.

Із надією на порозуміння та любов'ю до України

О.К.Бицько,

старший викладач кафедри методики викладання світової літератури НПУ ім. М.П.Драгоманова

ЗВЕРНЕННЯ УЧИТЕЛІВ

закладів загальної середньої освіти

міста Хмільника Вінницької області щодо проєкту

Державного стандарту базової середньої освіти (2020)

МІНІСТРУ ОСВІТИ І НАУКИ
Проспект Перемоги. 10.
м. Київ. 01135

Ми, вчителі української мови та літератури, зарубіжної літератури міста Хмільника Вінницької області, уважно прочитали й обговорили запропонований на сайті Міністерства освіти і науки України для громадського обговорення проєкт Державного стандарту базової середньої освіти,

У процесі доопрацювання цього документа просимо врахувати нашу думку – думку вчителів-практиків, які мають значний стаж роботи в школі.

Ми категорично виступаємо про її злиття української мови та літератури, зарубіжної літератури в один предмет, адже вважаємо, що це зруйнує найкращі надбання української освіти.

У процесі інтеграції фактично зникнуть українська література та зарубіжна література (відповідно до запропонованого проєкту Державного стандарту базової середньої освіти, де навіть немає таких понять). Це призведе до знищення моральних, ціннісних орієнтирів молоді, зведе процес навчання до примітивного відтворення знань лише з мови.

Якщо в системі середньої освіти зникне художня література (а її майже немає у запропонованому документі), діти взагалі перестануть читати книги. Наголошуємо на тому, що літературна освіта є однією із найважливіших галузей, адже саме на уроках зарубіжної, української літератури формується духовно багата, критично мисляча особистість, закладаються навички міжкультурного спілкування. Якщо не подбати про формування вдумливого читача, поціновувача художньої літератури, вся нація опиниться під загрозою духовного знищення.

Сподіваємося, що група розробників врахує нашу думку.

Висловлюємо такі пропозиції:

1) розширити поле художньої літератури в проєкті Державного стандарту базової середньої освіти (у Компетентнісному потенціалі. Знаннях, Результатах навчання);

2) увести до нього такі складники, як українська література, зарубіжна література;

3) надати школам вибір вивчати інтегровані або неінтегровані (окремі) навчальні предмети.

З повагою,

1. Костюк Жанна Василівна, вчитель зарубіжної літератури, вчитель-методист;

2. Пастухова Алла Петрівна, вчитель зарубіжної літератури, старший вчитель;

3. Брамник Зоя Петрівна, вчитель зарубіжної літератури, старший вчитель;

4. Гулько Людмила Петрівна, вчитель української мови і літератури, вчитель-методист;

5. Опаріна Людмила Афанасіївна, вчитель української мови і літератури, старший вчитель;

6. Судима Надія Іванівна, вчитель української мови і літератури, вчитель-методист;

7. Вихристюк Людмила Григорівна, вчитель української мови і літератури, старший вчитель;

8. Антоняк Оксана Василівна, заступник директора, вчитель української мови і літератури;

9. Веремій Анжела Анатоліївна, вчитель української мови і літератури, вчитель-методист;

10. Вознюк Лариса Іванівна, вчитель української мови і літератури;

11. Босак Ольга Володимирівна, вчитель зарубіжної літератури;

12. Корнійчук Аліна Михайлівна, вчитель української мови і літератури, зарубіжної літератури;

13. Омельчук Наталія Олегівна, вчитель української мови і літератури;

14. Канюка Олена Іванівна, вчитель української мови і літератури;

15. Тищенко Ольга Миколаївна, вчитель зарубіжної літератури, вчитель-методист;

16. Вусатюк Людмила Петрівна, вчитель української мови і літератури, старший вчитель;

17. Виноградова Світлана Вікторівна, вчитель української мови і літератури, старший вчитель;

18. Мазур Світлана Петрівна, вчитель української мови і літератури, старший вчитель;

19. Стаднік Наталія Іванівна, заступник директора школи, вчитель української мови і літератури, старший вчитель;

20. Храповицька Галина Казимирівна, директор школи, вчитель української мови і літератури, старший вчитель;

21. Веїтт Олена Володимирівна, вчитель зарубіжної літератури;

22. Войтова Олена Василівна, вчитель зарубіжної літератури;

23. Шатківська Надія Антонівна, вчитель зарубіжної літератури;

24. Ольхова Олена Рениківна, вчитель української мови і літератури;

25. Новак Валентина Аркадіївна, вчитель зарубіжної літератури;

26. Сорока Альона Іванівна, вчитель української мови і літератури;

27. Рибак Ірина Георгіївна, вчитель української мови і літератури;

28. Здітовецька Олена Францівна, вчитель української мови і літератури;

29. Шинкарук Світлана Олексіївна, вчитель української мови і літератури;

30. Волошина Тетяна Олегівна, вчитель зарубіжної літератури.

10.03.2020 р.

КРИК ДУШІ ВЧИТЕЛЯ З ЧОРТКІВЩИНИ ЩОДО ВІРУСУ БЕЗДУХОВНОСТІ

«Спочатку було Слово»... На превеликий жаль, ця біблійна істина багатьма українськими можливо-владцями (навіть тими, хто читав таки Анну Ахматову, а не Ахмєтову), сприймається як красива метафора, бо інакше би вони не пропонували фактично знищити ЛІТЕРАТУРУ як шкільний предмет, чим приректи покоління українців на духовне пігмейство, як це пропонується в черговому освітанському «проЖекті», підготовленому невідомо коли, невідомо де, невідомо ким. Принаймні, найавторитетніші в Україні фахівці: філологи, методисти, учителі-практики, – у відповідь на питання, хто це придумав і посилено «продавлює» цю маячню (яка в нас чомусь називається «Проектом стандарту освіти»), здивовано знижують плечима й енергійно відхрещуються від нього, як від коронавірусу.

Що ж нам пропонується в цьому вкрай небезпечному антиукраїнському документі? А пропонується злиття (гарне слово «зливати», багатозначне) шкільних предметів «Українська література», «Зарубіжна література» і «Українська мова» в єдиній «макітрі», назви якої поки немає.

Це так, наче Крим уже наш, на Сході «просто прекратили стрелять», Закарпаття не отримує угорських паспортів і всі його мешканці бездоганно знають українську мову, а не провалюють ЗНО (бо з дитинства зорієнтовані «не на ТОЙ бік Карпат»).

То що, наші вчителі, виконуючи новий стандарт освіти, більше не формуватимуть українця на уроках УЛ і УМ? Тільки не плутайте українця з малоросом, з ідеєю «мишебратства» та іншим російсько-імперським мотлохом. Принаймні, у 2014 наші хлопці, виховані на Шевченкові, зуміли зупинити «русскую весну». А що буде завтра? «Какаяразніца»?...

То що, замість того, щоб формувати з українців знавців світової літератури та культури (а не напівдебільних персонажів «Сватів» чи Верок Сердючок), зрідка вцілілі вчителі зарубіжної літератури викладатимуть якусь поки що навіть непродуману маячню? І це замість того, щоб відзначити їхній подвижницький труд із відривання українців від імперської культури, коли український школяр нарешті усвідомив, що Пушкін – це «не наше всьо», а один із-поміж багатьох?

Усі ці предмети, окремо взяті (НАГОЛОШУЄМО!), впливають на формування почуття національної гідності й додання комплексу меншовартості, що століттями нав'язувався нам, українцям.

Недоцільним є об'єднання шкільних предметів, що призведе до погіршення якості мовно-літературної освіти, втрати цілої низки життєво важливих компетентностей здобувачів освіти та зведе нанівець потужний потенціал досвіду вчителів філологів та словесників.

Страшно, що більшість педагогів усе ж таки займають позицію «моя хата скраю»! Потім буде пізно! Саме зараз варто перечитати Проект Державного стандарту базової середньої освіти і надіслати свої рекомендації МОН України. Від березня 2020 залежатиме майбутнє наших дітей!

Тож не даймо вірусу бездуховності запанувати в Україні остаточно!

Світлана Дячок,

учитель-методист зарубіжної літератури Колиндянської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст., викладач української літератури Чортківського коледжу економіки та підприємництва ТНЕУ, учений секретар Української асоціації викладачів зарубіжної літератури, кандидат філологічних наук

Художня література – зброя в боротьбі за державний суверенітет

Українська література в час загрози, яка сьогодні виявила себе у військовій агресії Росії, була й має бути зброєю в боротьбі за державний суверенітет і збереження національної ідентичності. Надіслала ел. поштою в МОН короткий лист без емоцій: Міністерство освіти і науки України запропонувало для громадського обговорення проект Державного стандарту базової середньої освіти. Мої головні зауваження щодо мовно-літературної освіти:

1. Для вивчення має бути заявлена література як вид мистецтва.
 2. Учениці/учню слід вивчати і розуміти не лише інформацію (вербальну і невербальну, медіатекст), а й художній текст з урахуванням його мистецької специфіки (жанру, поетики, стилю, літературного напрямку).
 3. Результатом вивчення має стати розуміння не тільки «емоційного стану персонажів», а й ідейного змісту, пафосу, історичного контексту, цінностей, які закладені в основу художнього тексту.
 4. Одним з результатів літературної освіти має бути знання про видатних письменників України і зарубіжжя, прочитання перлин художньої літератури.
 5. Зовсім не обов'язково змінювати персонажів твору і додавати в текст свої вигадані епізоди – може, твір западе в душу як цілісна картина, як довершена естетична цінність на все життя.
- Вважаю, що запропонований проект Державного стандарту базової середньої освіти не можна затверджувати. Він потребує ретельного доопрацювання, зокрема щодо літературної освіти.

Ганна Токмань, д. пед. н., к. філол. н., професор, учитель-методист, професор кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди